

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Barbora Klimešová

Mapování turistických tras v Jeseníkách
pro osoby s tělesným postižením

Olomouc 2016

vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.

odborný konzultant: Mgr. Rostislav Nėtek, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Mapování turistických tras v Jeseníkách pro osoby s tělesným postižením“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Šumperku dne 21. 4. 2016

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. Mgr. Jiřímu Langerovi, Ph.D. za ochotu a pomoc při vedení diplomové práce. Mé poděkování také patří Mgr. Rostislavu Nétkovi, Ph.D. za odborné konzultace a spolupráci při výzkumné části diplomové práce.

OBSAH

1	TĚLESNÉ POSTIŽENÍ.....	5
1.1	Tělesné postižení a jeho dělení	7
1.1.1	Vrozená tělesná postižení.....	7
1.1.2	Získaná tělesná postižení	8
1.1.3	Obrna, deformace, amputace	9
1.1.3.1	Obrny	9
1.1.3.2	Deformace.....	11
1.1.3.3	Amputace	13
1.2	Sebepojetí u osob s tělesným postižením.....	13
2	POHYBOVÉ AKTIVITY U OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM	16
2.1	Vliv a význam pohybu na zdraví.....	16
2.2	Vliv a význam pohybu na zdraví u osob s tělesným postižením.....	17
2.3	Bariéry při pohybových aktivitách	18
2.4	Význam legislativy pro práci neziskových organizací s osobami s tělesným postižením	23
2.4.1	Sekce zdravotně postižených turistů Klubu českých turistů.....	24
2.4.2	Kolečka na cestách o. s.	26
2.5	Turismus a lidé s tělesným postižením	26
3	JESENÍKY A TURISMUS.....	29
3.1	Historie vzniku jesenických hor	29
3.2	Historie turismu a vzniku Klubu českých turistů v Jeseníkách	30
3.3	Mapování turistických tras pro osoby s tělesným postižením	31
3.4	Oblasti a popis kritérií výzkumného Dotazníku	32
4	METODOLOGIE VÝZKUMU	40
5	POPIS JEDNOTLIVÝCH TURISTICKÝCH TRAS	41
5.1	Trasa č. 1 - Naučná stezka Rejvíz	41

5.2	Trasa č. 2 – Naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu	43
5.3	Trasa č. 3 – Medvědí hora - Horní nádrž PVE Dlouhé Stráně	45
6	REALIZACE A POPIS ZÍSKANÝCH PARAMETRŮ VÝZKUMU	47
6.1	Trasa č. 1 Naučná stezka Rejvív	47
6.1.1	Základní údaje o trase	47
6.1.2	Popis trasy	50
6.1.3	Přístup k trase	51
6.1.4	Bezpečnost, mobiliář a značení trasy	52
6.2	Trasa č. 2 Naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu	54
6.2.1	Základní údaje	54
6.2.2	POPIS TRASY	57
6.2.3	PŘÍSTUP K TRASE	59
6.2.4	BEZPEČNOST, MOBILIÁŘ A ZNAČENÍ TRASY	60
6.3	Trasa č. 3 Medvědí hora - Horní nádrž PVE Dlouhé Stráně	62
6.3.1	Základní údaje	62
6.3.2	Popis trasy	66
6.3.3	Přístup k trase	67
6.3.4	Bezpečnost, mobiliář a značení trasy	68
6.4	Hodnocení výzkumu	70
6.4.1	Trasa č. 1 naučná stezka Rejvív.....	70
6.4.2	Trasa č. 2 Naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu	72
6.4.3	Trasa č. 3 Medvědí hora - Horní nádrž PVE Dlouhé Stráně	73
7	ZÁVĚR	75
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	77
9	PŘÍLOHY	82
9.1	Dotazník	82

Teoretická část

1 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ

Představa široké veřejnosti o možnostech a samotném pohybu osob s tělesným postižením je často taková, že se jedná o člověka pohybujícího se na ortopedickém vozíku, omezeného nejen v pohybu, ale i v celkových možnostech, jak žít kvalitní a smysluplný život. Většina definic tělesného postižení popisuje diagnózy a omezení jedince. Jen zřídka se přímo v definici dočteme něco o individuálních schopnostech a přístupu nebo rozdílnosti v pohybu osob se stejným postižením. Právě především schopnosti, které jsou zachovány a možnosti, kterých lze využít, jsou jako by zastíněny tím, co člověk nemůže, nedokáže a v čem je omezen. Díky mnoha sdružením, spolkům, ale také samotným osobám s tělesným postižením se však mýty o jejich (ne)možnostech značně boří a možností naopak stále přibývá. Ba co víc, někdy se může zdát, že „jsou pohyblivější, než intaktní jedinci“.

Jednou z významných součástí takovéto inkluze je neustálé rozšiřování a úprava prostor, kde mohou lidé s handicapem sportovat a aktivně trávit svůj čas.

Jak uvádí J. Šopíková, L. Brůžková a M. Bátorová¹, mají pohybové aktivity stejný význam pro osoby s tělesným postižením jako pro kohokoliv jiného. Pohyb příznivě ovlivňuje zdravotní stav jedince (zejm. koordinaci pohybu a rozvoj kondice), ale také má zásadní vliv pro psychosociální rozvoj (navazování přátelských vztahů nebo zlepšování vlastních limitů).

M. Vítková² popisuje společný znak osob s tělesným postižením jako poruchu hybnosti s trvalým nebo převažujícím charakterem. Ta vzniká primárně jako následek přímého poškození pohybového ústrojí v souvislosti s jeho vadným vývojem, úrazem nebo nemocí. V případě sekundární poruchy hybnosti jde o takový stav jedince, kdy je jeho pohyb omezen nebo znemožněn v důsledku nějaké nemoci nebo poruchy, která ovšem pohybový aparát přímo nezasáhla.

¹ BÁTOROVÁ, Michaela, Lucie BRŮŽKOVÁ a Jana ŠOPÍKOVÁ. Pohybové aktivity při zdravotním omezení.

1. vyd. Brno: Centrum sportovních aktivit Vysokého učení technického v Brně, 2013. ISBN 978-80-214-4733-2.

² VÍTKOVÁ, Marie: Paradigma somatopedie. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1953-0.

M. Renotíerová³ uvádí za tradičně považovaná tělesná postižení vady nebo poškození pohybového a nosného systému, tj. kostí, kloubů, šlach, svalů, cévního a nervového systému za předpokladu, že se projevují porušenou hybností. Většinou se jedná o dlouhodobé nebo trvalé nedostatky. Příčiny jsou velmi rozdílné. Kromě dědičnosti se na jejich vzniku podílejí různé faktory (např. protrahovaný porod, užívání návykových látek v době těhotenství, chemické vlivy, fyzické poškození plodu,...), které mají účinek jak v období prenatálním, perinatálním a postnatálním, tak také v dospělosti a v období senia.

Naproti tomu L. Novosad⁴ popisuje tělo z filozofického pohledu, kde si všímáme převážně toho, že tělo zakořeňuje člověka v prostoru; jako bytost cítí, vnímá, myslí a koná; spojuje člověka s jinými lidmi; reflektuje okolní svět i sebe sama; transformuje myšlenky v úsilí a činy; zabezpečuje poznávání světa a v neposlední řadě vykonává škálu pohybů.

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví definuje poruchy v souvislosti se zdravím například takto: *„Poruchy jsou problémy tělesných funkcí nebo struktur, jako je signifikantní odchylka nebo ztráta. Poruchy představují odchylku od určitých společností obecně přijatých standardů biomedicínských stavů těla a jeho funkcí a definici toho, z čeho se skládají, jsou kvalifikovány hodnocením fyzických a mentálních výkonů vzhledem k těmto standardům. Poruchy mohou být dočasné nebo trvalé; progresivní nebo regresivní nebo statické, občasné nebo nepřetržité. Odchylka od normy dané populace může být malá nebo velká a může se během času měnit.“*⁵

L. Novosad⁶ píše, že Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví se primárně nezaměřuje na charakterizování diagnóz, funkčních nebo orgánových abnormalit, ale na to, co samotné postižení znamená a jak se projevuje v životě člověka, jaké mu přináší omezení, znevýhodnění a jak se celkově odráží na kvalitě jeho života.

³ RENOTIÉROVÁ, Marie: Somatopedie – andragogika. Text k distančnímu studiu. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1203-9.

⁴ NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

⁵ Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF [online]. První. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011 [cit. 2016-02-24]. ISBN 92-4-154542-9. Dostupné z: file:///D:/DOWNLOAD/CHROME/mkf_cz.pdf

⁶ NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

K tomuto pojetí klasifikace tělesného postižení se přiklání také M. Kudláček a O. Ješina⁷, kteří obecně preferují pozitivní nahlížení na schopnosti člověka. Vnímají jedince jako osobu se specifickým pohybovým projevem a nezajímají se o to, že člověk je na ortopedickém vozíku, ale jak se na něm dokáže pohybovat.

1.1 Tělesné postižení a jeho dělení

Samotné dělení a charakteristika tělesného postižení je závislé na více oblastech, které se však vzájemně mohou a často překrývají. Tělesná postižení můžeme dělit jednak podle doby vzniku, příčiny a také oblasti těla, kterou postižení zasahuje.

1.1.1 Vrozená tělesná postižení

Rozdělení tělesných postižení na vrozená nebo získaná zohledňuje psychosociální aspekty postižení. Vrozená tělesná postižení, jako jsou např. fukomélie nebo spina bifida, mají svůj původ buď genetický, nebo vznikají v průběhu perinatálního nebo raně postnatálního vývoje. Nejčastěji však do jednoho roku života. Také doba vzniku je důležitým faktorem při odhadu prognózy potenciálního vlivu postižení na psychiku jedince, na jeho prožívání, na jeho adaptační proces, apod.⁸

Kantor a kolektiv přitom zavádí jiné pojmy v členění vývojových vad. A to pojmy variace a anomálie. Variace představují menší odchylky od normálu a z medicínského hlediska nejsou považovány za projevy patologie. Anomálie jsou odchylky od závažnějšího stupně, které mění tvar i funkci pohybového orgánu.⁹

„Vrozené vady vznikají poruchou vývoje zárodku zpravidla během prvních dvou týdnů těhotenství. Etiologicky se na nich může podílet řada faktorů působících v době prenatální, perinatální a raně postnatální (např. infekční onemocnění matky v počátečních fázích těhotenství, parazitní onemocnění – toxoplazmóza aj., úrazy a psychická traumata, toxický vliv chemikálií či léků užívaných v době gravidity bez doporučení lékaře, komplikované

⁷ KUDLÁČEK, Martin a Ondřej JEŠINA. Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3964-8.

⁸ KANTOR, Jiří a kolektiv: Medicínské aspekty omezení hybnosti. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244- 3709-5.

⁹ JONÁŠKOVÁ, Vlasta, MÜLLER, Oldřich, RENOTIÉROVÁ, Marie, VALENTA, Milan: Speciální pedagogika 2. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 978-80-239-8711-9.

porody, např. s křížením dítěte, protrahované nebo překotné porody, příliš malé, velké nebo nedonošené plody, úrazy dítěte s důsledky pro vývoj CNS, většinou do 1 roku věku atd.).“¹⁰

Mezi vrozená tělesná postižení patří:

- vrozené vady lebky – např. kraniostenóza
- poruchy velikosti lebky – např. makrocefalus nebo mikrocefalus
- rozštěpy lebky, rtů, čelisti, patra, páteře – např. spina bifida
- vrozené vady končetin a růstové odchylky – amélie, luxace,...

1.1.2 Získaná tělesná postižení

Získaná postižení vznikají v průběhu postnatálního vývoje. Například po úraze (traumatické obrny po úrazech hlavy nebo páteře) nebo po nemoci (progresivní svalová dystrofie, roztroušená mozkomíšni skleróza).¹¹

Jak uvádí Renotierová, Bendová¹², nejzávažnější postižení hybnosti vznikají následkem poškození mozku nebo míchy, příp. obtížně vyléčitelných nebo nevyléčitelných onemocnění (TBC, revmatismus, progresivní svalová dystrofie aj.).

Jedním z odvětví získaných tělesných postižení jsou úrazová poškození periferních nervů. Může se jednat o poruchu funkční (nerv není porušen), která je pouze přechodná. Závažnějšími jsou však poškození kontinuity nervu nebo jeho zničení.¹³

Jednou z takových forem poškození periferního nervu je tzv. neurapraxie. Jedná se o reverzibilní poškození nervu v jeho průběhu. Vzniká přechodným tlakem nebo fyzickým poškozením (např. chladem) nebo i chemicky. Typickým příkladem je „přesezená“ dolní končetina v podkolení nebo ztráta hybnosti a citlivosti spojená se silným prochlazením na mrazu. Další formou je axonotmeze. Částečně reverzibilní poškození vznikající při silnějším a

¹⁰ RENOTIÉROVÁ, Marie: Somatopedické minimum. 1. vyd., str. 30-31. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0532-6.

¹¹ KANTOR, Jiří a kolektiv: Medicínské aspekty omezení hybnosti. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244- 3709-5.

¹² RENOTIÉROVÁ, Marie, BENDO VÁ, Petra: Somatopedie pro výchovné pracovníky I. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2005 ISBN 80-244-1097-4.

¹³ SEIDL, Zdeněk, OBENBERGER, Jiří: Neurologie pro studium i praxi. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, a. s., 2004, ISBN 80-247-0623-7.

déle působícím tahu nebo tlaku, při kterém dochází k přerušení axonů. Při neurotmezi dochází k úplnému přerušení nervů, které je bez chirurgického zásahu ireverzibilní.¹⁴

Mezi další získaná tělesná postižení po nemoci se řadí revmatická onemocnění. A to konkrétně akutní revmatismus, jehož příčinou bývá streptokoková infekce. Postihuje nejen pohybový aparát, ale v dětství způsobuje také srdeční onemocnění. Zasahuje zejména velké klouby, které bývají zduřené a napjaté.

Chorea minor neboli tanec sv. Víta, může být rovněž revmatického původu. Děti postižené touto chorobou bývají neklidné, objevují se grimasy a záškuby v obličeji nebo v končetinách.

Omezenou hybnost, popř. úplnou ztuhlost kloubů, může způsobovat velký kloubní revmatismus. Kvůli tomuto onemocnění je snížena uchopovací schopnost ruky drápovitým postavením prstů a chybným postavením palce. Na dolních končetinách se objevují deformity v kolenou ztěžující chůzi.¹⁵

1.1.3 Obrna, deformace, amputace

L. Novosad¹⁶ nerozděluje tělesná postižení na vrozená nebo získaná, ale podle příčiny vzniku a jeho projevů. A to na obrny, deformace a amputace. Přičemž však nepopírá, že u některých poruch či vad se mohou jednotlivá dělení překrývat.

1.1.3.1 Obrny

Obrny jsou senzomotorickým poškozením držení a pohybů těla. Podle toho, která část nervové soustavy byla postižena, se dělí na centrální a periferní. Centrální obrny vznikají v důsledku poškození mozku a míchy. Příčiny vzniku centrálních a periferních obrn jsou různé: důsledky některých nemocí, nádorů, embolií, infekcí, perinatálních komplikací, ale také úrazů nebo otrav.¹⁷

¹⁴ PFEIFFER, Jan: Neurologie v rehabilitaci. Pro studium a praxi. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, a. s., 2007. ISBN 978-80-247-1135-5.

¹⁵ RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, Libuše, a kolektiv: Speciální pedagogika. 4. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1475-9.

¹⁶ NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

¹⁷ KANTOR, Jiří a kolektiv: Medicínské aspekty omezení hybnosti. Vyd. 1., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 ISBN: 978-80-244- 3709-5.

Podle intenzity se obrny dělí na parézy a plegie. Při paréze dochází k částečnému ochrnutí, a tím snížení nebo omezení hybnosti a koordinace pohybu. Naproti tomu plegie zcela porušuje inervaci, čímž dojde k celkové ztrátě hybnosti a úplnému ochrnutí.

Dále se obrny dělí podle lokalizace na:

hemiparézy, hemiplegie – zasahují levou nebo pravou polovinu těla, zejména horní a dolní končetinu, v některých případech i příslušnou polovinu obličeje.

diparézy, diplegie/paraplegie – nejčastěji poškozují funkci obou dolních, méně často horních končetin.

kvadruparézy, kvadruplegie – narušují funkci všech čtyř končetin, příp. obličejové, dýchací svalstvo.

Dětská mozková obrna

Renotíerová, Ludíková a kolektiv¹⁸ dětskou mozkovou obrnu definují jako poruchu hybnosti a vývoje hybnosti na základě raného poškození mozku před porodem, při porodu nebo v nejranějším dětství. V takových případech mají děti nejen poruchu hybnosti, ale také řeči, dochází ke snížení rozumových schopností, poruchám psychomotoriky, epileptickým záchvatům, vyskytuje se pohybová neobratnost, neklid a celková opožděnost v pohybovém vývoji.

Dětskou mozkovou obrnu dělíme na formy spastické a nespastické. Spastické formy členíme dále podle lokalizace, kterou část těla postihuje. A to na kvadruparézu, hemiparézu, diparézu, a méně známou monoparézu, kde dochází k postižení jedné končetiny, a triparézu, která zasahuje obě dolní končetiny a jednu končetinu horní.

Kromě spastických projevů se vyskytují i ataktické poruchy, nejsou však tak časté. Jde o poruchy koordinace jednotlivých svalových skupin, např. kývání se při ukazování prsty nebo při stoupání. Chůze se podobá pohybu na chůdách. Vědomé pohyby jsou nekoordinované. Řeč je také často zpomalená a artikulace nejasná. Při ataktickém syndromu je obvykle poškozen převážně nebo výlučně malý mozek.

Nezřídka se objevují také poruchy motoriky formou chorey nebo atetózy. Tzv. atetotici nejsou schopni vědomě řídit svoje pohyby, běžným způsobem napínat nebo uvolňovat svalové skupiny, realizovat harmonické pohyby svalů. Všechny pohyby, případně i pohyby tváří, se jeví jako bizarně znetvořené, překroucené, „červovité“ a pomalé. Časem

¹⁸ RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, Libuše a kolektiv: Speciální pedagogika. Vyd. 4., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006 ISBN: 80-244-1475-9.

dochází často k deformacím. Bývá narušena jak řeč, tak i vegetativní funkce (růst, rytmus spánku a bdění, imunita, krevní oběh, trávení).¹⁹

Mezi formy nespastické patří dvě, dyskinetická, která je charakteristická proměnlivým svalovým tonem a výskytem nepotlačitelných pohybů narušujících volní hybnost. Druhou formou je obrna hypotonická.²⁰

Renotiérová, Ludíková a kolektiv²¹ uvádějí, že forma hypotonická je typická snížením svalového tonu a často se kolem třetího roku věku mění na některou formu spastickou nebo dyskinetickou.

Mezi další častá degenerativní poškození centrální nervové soustavy patří:

- roztroušená skleróza mozkomíšní
- Parkinsonova nemoc
- degenerativní mozková onemocnění
- cévní mozková příhoda
- traumatické obrny

Samostatnou skupinu tvoří tzv. periferní obrny, které postihují pouze jednotlivé tělní, resp. orgánové oblasti, např. končetiny, svaly, obličej. Vznikají následkem hlubších poranění, zánětů, úrazů, otevřených zlomenin, různých onemocnění nebo také jako následek poškození při zdravotnických úkonech.²²

1.1.3.2 Deformace

Deformace jsou charakteristické neobvyklým tvarem některé části těla. Nejčastější příčinou vrozených deformací bývá nesprávné držení těla.²³ K nejčastějším vrozeným deformacím patří malformace, amélie nebo dysmélie končetin a také chybění dlouhých kostí a vývojové anomálie kloubů. K deformacím také patří další důsledky nedokončeného či

¹⁹ KLEIN, Ferdinand, MEINERTZ, Friedrich, KAUSEN, Rudolf: Liečebná pedagogika. Bratislava: Sapientia, 2001 ISBN: 80-967-1806-1.

²⁰ KANTOR, Jiří a kolektiv: Medicínské aspekty omezení hybnosti. Vyd. 1., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 ISBN: 978-80-244- 3709-5.

²¹ RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, Libuše a kolektiv: Speciální pedagogika. Vyd. 4., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1475-9.

²² NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

²³ RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, Libuše a kolektiv: Speciální pedagogika. Vyd. 4., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1475-9.

abnormálního vývoje nosného a pohybového aparátu, jako jsou rozštěpy, vrozené luxace kloubů, změny ve struktuře kostí a také změny svalů.²⁴

Myopatie - progresivní svalová dystrofie

Jako myopatie se označují poruchy různých příčin, které primárně funkčně nebo strukturálně postihují kosterní svaly. Jejimi projevy jsou svalová slabost, únavnost a snížená tolerance fyzické zátěže. Postižení je většinou oboustranné, často symetrické, lokalizované především na pletencových svaích. Častěji a dříve se objevují na dolních končetinách.²⁵

Poškození svalového vlákna u myopatie je podmíněno buď geneticky, nebo různými vnějšími faktory, jako je např. úraz, intoxikace, nádorové onemocnění atd.²⁶

Postupná ztráta hybnosti je následkem rozpadu svalové hmoty a její přeměny na vazivovou a tukovou tkáň.²⁷ Onemocnění je doprovázeno charakteristickou kolébavou chůzí, prohnutým stojem a vystrčeným břichem s odstávajícími lopatkami a tzv. myopatickým šplháním při vstávání.

Z důvodu progresu tohoto onemocnění se hybnost jedince neustále zhoršuje a snižuje. Je proto velmi důležité ochablé svaly neustále posilovat a člověka aktivně zaměstnávat i v pokročilém stádiu onemocnění. Jakákoliv činnost pro jedince postiženého tímto onemocněním má totiž velký psychorehabilitační význam.²⁸

Nejzávažnější formou ze svalových onemocnění je Důchenova forma, která postihuje pouze chlapce a končí letálně. Pacienti umírají přibližně ve věku 30. let na zástavu dýchání. Méně závažnou formou (s pomalejším průběhem) je Beckerova forma.²⁹

²⁴ NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

²⁵ AMBLER, Zdeněk a Josef BEDNAŘÍK. Myopatie - základní charakteristika, klasifikace a perspektivy. Neurologie pro praxi [online]. 2004, roč. 2004, č. 3, s. 2 [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.neurologiepropraxi.cz/pdfs/neu/2004/03/02.pdf>.

²⁶ HARČARÍKOVÁ, Terézia. Pedagogika telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených v kontextoch edukácie. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7464-631-7.

²⁷ NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

²⁸ RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, Libuše a kolektiv: Speciální pedagogika. Vyd. 4., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1475-9.

²⁹ KANTOR, Jiří a kolektiv: Medicínské aspekty omezení hybnosti. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3709-5.

Perthesova choroba

Za deformativní onemocnění lze považovat také Perthesovu chorobu. Jedná se o idiopatické onemocnění kyčelního kloubu, kdy vlivem poruchy prokrvení podlehnou hlavice stehenní kosti nekróze. Hlavice ztrácí svůj původní tvar a začne se bortit. Postupně dochází k resorpci mrtvé tkáně, která je nahrazována novou kostí. Nekrózou může být postižena pouze část hlavice nebo hlavice celá včetně růstové ploténky. Choroba postihuje děti ve věku tří až osmi let. Léčba může trvat až dva roky a vyžaduje klid dítěte na lůžku.³⁰

Mezi další deformace patří:

- nanismus nebo akromegalie
- aseptické kostní nekrózy
- Myasthenia gravis
- artritidy
- artrózy a osteoartrózy³¹

1.1.3.3 Amputace

Amputace je získané tělesné postižení, kdy dochází k oddělení části orgánu, části nebo celé končetiny od těla. Amputace jsou indikovány v případech, kdy poúrazové nebo chorobné změny na končetině zhoršují postiženému život a jeho kvalitu, podstatně zhoršují jeho pracovní schopnosti nebo mu přímo ohrožují život.

Příčiny amputací jsou: úrazy, chorobné změny končetin z cévních nebo metabolických příčin nebo zhoubné nádory.³²

1.2 Sebepojetí u osob s tělesným postižením

„Sebepojetím rozumíme v psychologii vztah lidského jedince k sobě samému i subjektivně důležitým skutečnostem jeho života, tedy to, co si člověk o sobě a subjektivně významných danostech myslí, jak je vnímá, prožívá a nakonec i hodnotí.“³³

³⁰ DUNGL, Pavel, a kolektiv: Ortopedie. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0550-8.

³¹ NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

³² HARČARÍKOVÁ, Terézia. Pedagogika telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených v kontextoch edukácie. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7464-631-7.

³³ VYMĚTAL, Jan: Obecná psychoterapie. 2., rozšířené a přepracované vydání. 2. vyd., s. 29. Praha: Grada, 2004. ISBN 978-80-247-0723-5.

U osob s tělesným postižením, ať už vrozeným nebo získaným, dochází často k narušení sebepojetí a akceptace vlastního těla a osobnosti. Tělesné postižení bývá většinou vidět na první pohled. Takový člověk se musí neustále vyrovnávat se zájmem okolí, které je ne vždy tolerantní a už málokdy ví, jak k lidem s tělesným postižením přistupovat. Tito lidé se opakovaně dostávají do situací, kdy musí prosit o pomoc nebo ji také odmítat od iniciativních cizích osob. K tomu, aby se zdravý člověk odlišoval od většiny, potřebuje velkou dávku trpělivosti, pochopení k těm, kteří jeho odlišnost pochopit nedokáží nebo nechtějí a hlavně schopnost nebát se být jiný a za tím si stát. Člověk s tělesným postižením třeba nechtěl být jiný, ale je. Musí, protože nemá na vybranou. A tento tlak společnosti na jeho vzhled, možnosti pohybu a změněnou kvalitu života řeší každý den.

Člověk s tělesným postižením pocituje tíživý až trýznivý rozpor mezi vlastním i společností preferovaným estetickým ideálem, vzhledem a funkcí vlastního těla. Může tak vzniknout vědomý i podvědomý ambivalentní až odmítavý postoj vůči sobě samému.³⁴

Kábele a kol.³⁵ popisují, že děti v útlém věku si vytvářejí vlastní představy o sobě a svých případných odlišnostech od jiných lidí, a to na základě poznávání svého těla a jeho funkcí. S postupujícím věkem jsou tyto poznatky ovlivňovány životními zkušenostmi a citovými vztahy. Tak vzniká představa vlastního těla a jeho možností – tělesné schéma. Tato představa o vlastním těle se však může podstatně lišit od objektivní skutečnosti. Rozdílnosti mohou být zdrojem úzkostných a depresivních reakcí postiženého dítěte, ale také i dospělého člověka v případě získaného tělesného postižení v pozdějším věku.

Vágnerová³⁶ uvádí několik příkladů, které mohou vést k poruchám sebehodnocení právě u osob s postižením. Patří sem odlišná výkonnost způsobená postižením, komplikace při snaze o sociální akceptaci a sociální bariéry, které jsou často společností kladeny do cesty. Přirozené snahy o vyrovnání se a překonání méněcenných pocitů mohou paradoxně vést k opačným postojům. Jsou jimi přehnané sebehodnocení, sebepřeceňování, kladení nesplnitelných cílů. Přiměřené, zdravé sebehodnocení a uvědomění si vlastní důstojnosti je pro jedince s postižením, který reálně v některé oblasti selhává, obtížně dosažitelné.

³⁴ NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

³⁵ KÁBELE, František., KOLLÁROVÁ, Ema., KOČÍ, Jiří., KRACÍK, Jiří: Somatopedie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993 ISBN 80-7066-533-5

³⁶ VÁGNEROVÁ, M. Úvod do psychologie. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 1999 ISBN: 80-246-0015-3.

Nejen změna fyziologie těla, ale samotný pohyb, který je z důvodu postižení omezen, má velký význam pro socializaci člověka a další vývoj jeho osobnosti. Pohyb totiž bezprostředně ovlivňuje jeho samostatnost, fyzické a psychické zdraví, schopnost prožívat, spoluprožívat i sdružovat se, spolupracovat, komunikovat a vyvíjet cílenou, smysluplnou aktivitu. Totiž základní stránkou lidské bytosti je být činný a aktivní. Také lidská práce má velký význam pro člověka.

Díky svým schopnostem a dovednostem prací člověk vytváří určité hodnoty. Ve chvíli, kdy již jedinec nemůže svoji dosavadní práci vykonávat např. z důvodu úrazu, může docházet ke ztrátě smyslu a naplnění.

2 POHYBOVÉ AKTIVITY U OSOB S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM

Je obecně známo, že tělesná aktivita příznivě působí nejen na fyzické, ale také psychické zdraví člověka. Nejinak je tomu i u osob s postižením, zvláště pak se somatickým omezením. Pokud je člověku s tělesným handicapem umožněn pohyb v nejvyšší možné míře kdekoli a kdykoli, jeho život dostává další sociální rozměr, díky kterému se zase o něco víc přiblíží intaktní společnosti.

Socializace u osob nejen s tělesným, ale i dalšími typy postižení je celoživotní proces. Zatím však ne vždy a ne všude je těmto lidem přístup k aktivnímu využití umožněn.

2.1 Vliv a význam pohybu na zdraví

„Pohybová aktivita udržuje organismus v dobrém zdravotním a duševním stavu. Pokud ji zanedbáváme, svaly ochabují a nahrazuje je tuk, neboť energetický příjem je vyšší než energetický výdej. Celková hmotnost se zvyšuje a dochází ke zdravotním problémům s klouby, srdcem, diabetem atd. Pohyb také zlepšuje mnoho funkcí a parametrů lidského těla (zvyšuje výkon srdečního cévního systému, snižuje krevní tlak - ale současně pomáhá i při příliš nízkém tlaku, udržuje přiměřenou tělesnou hmotnost, zvyšuje množství aktivní svalové hmoty, podporuje a zlepšuje činnosti imunitního systému, zlepšuje metabolismus a dechové funkce). Fyzická činnost je dokonce základní složkou lidského zdraví. Tělesný pohyb zlepšuje duševní zdraví – navozuje příjemnou spokojenost, zvyšuje sebevědomí, duševní výkonnost a odolnost, teamové sporty zároveň také podporují integraci do sociální skupiny, což spolu se zlepšením fyzické kondice působí velmi dobře na lidský organismus.“³⁷

Lidská činnost, právě jako soubor určitých, k nějakému cíli orientovaných pohybů ukazuje člověka v nezrušitelné tenzi ztráty sebe a nového nabývání, resp. nabytí identity. Význam pohybu pro život člověka je možné spatřovat ve dvou základních rovinách. Rovina tzv. „nezbytných pohybů“, jejichž smyslem je zajištění lidské existence z hlediska základních,

³⁷ OPLETAL, Radek. Fyzická aktivita - problém moderní doby [online]. Brno, 2009 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/80135/fsps_m/DP_-_finalni_27.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd ve sportu. Vedoucí práce Doc. PhDr. Aleš Sekot, CSc.

pro život nutných potřeb každého člověka; a „ostatní pohyby“ směřující k ovlivnění některých stránek vývoje a života člověka, zejména po stránce tělesné, duševní a sociální.³⁸

2.2 Vliv a význam pohybu na zdraví u osob s tělesným postižením

Pohybové aktivity jedinců s tělesným postižením jsou komplikovány typem a stupněm jejich pohybového omezení. Určité části těla jsou v důsledku postižení přetěžovány, jiné naopak být zatěžovány nemohou. Proto je velmi nutné volit vhodnou a přiměřenou intenzitu zátěže a k tomu adekvátní odpočinek. Pomocí pohybových aktivit je dobré rozvíjet vytrvalost, kardiovaskulární zdatnost, sílu a flexibilitu. Při sestavování optimálního pohybového programu se musí vždy vycházet ze stanovené diagnózy. Je tedy důležitá její podrobná znalost s jejími funkčními limity a možnostmi. O hodnotě zvolených pohybových aktivit je vždy na místě pobavit se s dalšími odborníky, např. s fyzioterapeutem.³⁹

„Problematika aktivního životního stylu a podpory pohybových aktivit ve vztahu k veřejnému zdraví je v současné době závažným společenským tématem, které je řešeno v oblasti veřejného i soukromého sektoru jak na úrovni mezinárodní, tak i na úrovni národní, regionální a lokální. V této souvislosti se zcela přirozeně dostává do popředí také problematika pohybových aktivit osob se speciálními potřebami (aplikovaných pohybových aktivit APA), která donedávna stála v České republice i přes nezanedbatelnost cílové skupiny na okraji zájmu.“⁴⁰ Výsledky výzkumu Hroudě a Rybové⁴¹ dokazují, že pohybová aktivita sehraje v dráze člověka s tělesným postižením významnou roli, která plní funkci rehabilitační (ve smyslu obnovy tělesných funkcí) a resocializační. Jedním z mnoha faktorů, proč se tyto osoby nezapojovaly do pohybových aktivit, byly problémy s nadváhou a životosprávou. Nadváha tak způsobovala změnu tělesných proporcí, a tím pádem komplikace technického rázu. Většina aplikačních pomůcek pro vozíčkáře je totiž upravena tzv. na tělo. Problémy s

³⁸ NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. Diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení. Vyd. 1., Praha: Portál, 2011 ISBN: 978-80-7367-873-9.

³⁹ BÁTOROVÁ, Michaela, Lucie BRŮŽKOVÁ a Jana ŠOPÍKOVÁ. Pohybové aktivity při zdravotním omezení. 1. vyd. Brno: Centrum sportovních aktivit Vysokého učení technického v Brně, 2013. ISBN 978-80-214-4733-2.

⁴⁰ JEŠINA, Ondřej, HAMŘÍK, Zdeněk a kol. Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času. Vyd. 1, s. 7. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 ISBN 978-80-244-2946-5.

⁴¹ HROUDA, Tomáš, RYBOVÁ, Lucie. Sport v životní dráze člověka s tělesným postižením. Inflow: Aplikované pohybové aktivity v teorii a praxi. [online]. 2010, roč. 1, č. 2 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: http://www.apa.upol.cz/web/images/stories/casopis/02/Sport_draha2.pdf

nadváhou, nedostatečná životospráva a bolesti kloubů nutili jedince k pohybové aktivitě, která spíše než charakteru sportovního nabývala významu kompenzačního a rehabilitačního.

„Práce v oblasti pohybových aktivit osob se speciálními potřebami má i svá další specifika. Tato cílová skupina je totiž vážným způsobem ohrožena sociální exkluzí. Vzrůstá tedy potřeba podpory pohybových aktivit v oblasti organizovaných volnočasových aktivit.“⁴² Také Válková⁴³ rozděluje pozitivní účinky zapojení se do pohybových aktivit na fyzické, psychické a sociální. V oblasti fyzické se jedná o rozvoj motorických kompetencí uplatitelných v běžném životě a dovolujících zvýšení kvality i kvantity pohybových vzorců. V oblasti psychické a sociální pomáhají pohybové aktivity rozvíjet sebevědomí, sociální dovednosti, podporují vzorce pro vztahová jednání, mohou rozvíjet empatii atd.

Při úvaze o vztahu člověka k volnočasovým pohybovým aktivitám a jeho zapojení do nich nelze opomenout fakt, že se jedná o oboustranný proces s určitými charakteristikami a významem. Tím, že se jedinec zapojí do volnočasových aktivit, se snaží o ovlivnění sebe sama v různých rovinách a zároveň větší či menší mírou působí na své okolí. Součástí tohoto oboustranného procesu je i naplňování očekávání okolní sociální skupiny včetně očekávání negativních (předsudků, škatulkování apod.).⁴⁴

2.3 Bariéry při pohybových aktivitách

Specifika zapojení osob s postižením do pohybových aktivit spočívají především v bariérách, které samotnou participaci znesnadňují. Na jedné straně se jedná o bariéry způsobené samotným charakterem postižení (druhem, typem, hloubkou projevem a důsledkem), na druhé straně se však jedná o „externí“ bariéry, které můžeme rozdělit na fyzické, mentální a legislativní. Fyzickými myslíme především architektonické bariéry, které znemožňují mobilitu jedinců s postižením (nejen s tělesným). Legislativní bariéry představují a vymezují limity, ve kterých je možná participace v různých oblastech života. Problémem pohybových aktivit je fakt, že se jedná především o volnočasové aktivity, které jsou velmi málo legislativně řešeny. Mezi mentální bariéry často patří neznalost problematiky ze strany veřejnosti, ale také odborníků. Ti často nevědí o možnostech a podmínkách pro začlenění

⁴² JEŠINA, Ondřej, HAMŘÍK, Zdeněk a kol. Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času. Vyd. 1, s. 7. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 ISBN 978-80-244-2946-5.

⁴³ VÁLKOVÁ, Hana. Skutečnost nebo fikce?: Socializace mentálně postižených prostřednictvím pohybových aktivit. Vyd. 1, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000 ISBN 80-244-0117-7

⁴⁴ JEŠINA, Ondřej, HAMŘÍK, Zdeněk a kol. Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času. Vyd. 1., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 ISBN 978-80-244-2946-5.

osob s postižením do jednotlivých pohybových aktivit. Spontánně či systémověji řeší realizaci různých programů včetně pohybových většinou pouze subjekty neziskového sektoru.

Existují však způsoby, díky kterým můžeme tyto bariéry překonávat a pohybové aktivity u osob s tělesným a jiným postižením podporovat. Jsou to například:

- Aktivity zaměřené na edukaci společnosti o významu a přínosech pohybu. Jedná se o vytváření a realizaci vzdělávacích a motivačních akcí pro odbornou i laickou veřejnost a zástupce soukromého i veřejného sektoru.
- Aktivity zaměřené na vytváření podmínek a zvýšení dostupnosti venkovních i vnitřních prostředí, ve kterých je možné být aktivní (vykonávat pohybovou aktivitu). Jedná se o budování a udržování parků, otevřených veřejných prostranství, cyklostezek, chodníků, volně přístupných hřišť, sportovních hal, sportovně-rekreačních areálů apod.
- Informační a marketingová intervence s celonárodní, regionální nebo místní působností s cílem zvyšování motivace obyvatel k aktivnímu životnímu stylu.
- Komunitně zaměřené programy a projekty na podporu pohybové aktivity (intervence ve školách, rodinách, programy pro seniory,...).
- Vytváření partnerství a sítí zaměřených na spolupráci a koordinaci jednotlivých aktivit podpory pohybové aktivity.⁴⁵

Nedílnou součástí osob s poruchou mobility jsou vhodné kompenzační pomůcky, které těmto lidem dokáží zkvalitňovat život, a umožnit tak pohyb i v místech, kam by se bez jejich pomoci nedostali. Zvláště pak v přírodě, kde povrch a terén bývá nerovný, kopcovitý a pro osobu na vozíku náročný na překonání. Mezi takové pomůcky, které dokáží přiblížit nemobilního člověka do světa chodících, resp. samostatně žijících a aktivních lidí, patří speciální kolo, takzvaný handbike. Jedná se o silniční kolo umožňující pohyb osobám s tělesným postižením. Jízda na handbiku umožňuje také širokou škálu volnočasové pohybové rekreace a integraci do společnosti. Pro opravdové milovníky přírody a sportovní nadšence existuje však terénní handbike. Toto kolo je speciálně upravené pro jízdu v terénu.⁴⁶

⁴⁵ KALMAN, Michal, Zdeněk HAMŘÍK a Jan PAVELKA. Podpora pohybové aktivity: pro odbornou veřejnost. Olomouc: ORE-institut, 2009. ISBN 978-80-254-5965-2.

⁴⁶ JEŠINA, Ondřej, HAMŘÍK, Zdeněk a kol. Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času. Vyd. 1., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2946-5.

Obrázek č. 1 Silniční handbike⁴⁷

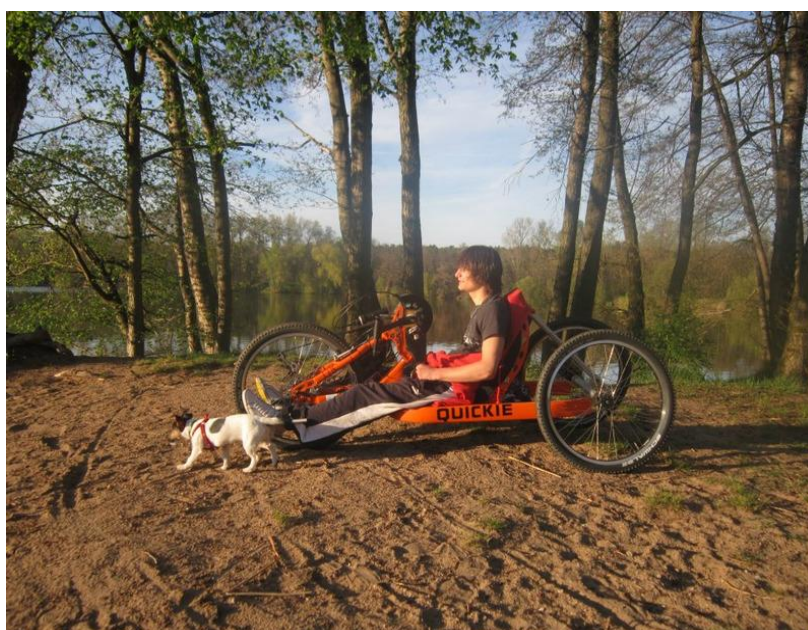
Obrázek č. 2 Cyklista na silničním handbiku⁴⁸

⁴⁷ MEDICCO S. R. O. Medico: a division of sunrise medical [online]. © 2014 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://medicco.cz/index.php?page=80&podpage=26&p=1&detail=161>

⁴⁸ Disabledgear.com. Disabledgear.com [online]. England [cit. 2014-06-13]. Dostupné z: <http://disabledgear.com/pages/handbikes>

Obrázek č. 3 Terénní handbike⁴⁹

Obrázek č. 4 Cyklista na terénním handbiku⁵⁰

⁴⁹ MEDICCO S. R. O. Medico: a division of sunrise medical [online]. © 2014 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://medicco.cz/index.php?page=80&podpage=26&p=1&detail=176>

⁵⁰ SPORTOVNÍ KLUB VOZÍČKÁŘŮ PRAHA. Sportovní klub vozíčkářů Praha [online]. © SKV 2013 [cit. 2014-06-13]. Dostupné z: <http://www.skvp Praha.org/novinky/cely-text/zprava/mame-noveho-sharka/>

Obrázek č. 5 ortopedický vozík mechanický⁵¹

Obrázek č. 6 ortopedický vozík elektrický⁵²

⁵¹ Dentimedshop [online], 2012 [cit. 2016-04-21]. Dostupné z:

https://www.dentimedshop.cz/images/produkty/1/3209/invalidni-vozik-mechanicky-ruzne-sirky-sedaku_0.jpg

⁵² Unizdrav: Zdravotní pomůcky [online], 2010 [cit. 2016-04-21]. Dostupné z: <http://unizdrav.cz/thumbs/800-800-watermark-75/87/aa/87aab3bbd29bfb1e2a6faa64571333e9.png>

2.4 Význam legislativy pro práci neziskových organizací s osobami s tělesným postižením

Kalman, Hamřík, Pavelka⁵³ uvádějí, že koncept, který je v oblasti veřejné politiky (např. obcí) v současné době běžně preferován, tedy vytvoření podmínek pro pohybovou aktivitu, selhává ve vztahu k osobám se speciálními potřebami a izolovaně nemůže hrát ve zvýšení jejich účasti na pohybové aktivitě významný vliv. Ve své publikaci popisují jednotlivé dokumenty, které by měly zaručit těmto osobám přístup k pohybovým aktivitám. Jedním z takovýchto dokumentů v oblasti volnočasového využití je Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. Účelem této úmluvy je podporovat, chránit a zajišťovat plné a rovné užívání všech lidských práv a základních svobod všem osobám se zdravotním postižením a podporovat úctu k jejich přirozené důstojnosti. Konkrétně článek 30 je pak věnován právu na kulturní život, rekreaci, volný čas a sport s cílem umožnit osobám se zdravotním postižením podílet se na rekreační, zájmové a sportovní činnosti na rovnoprávném základě s ostatními. Jeden ze závazků států, které úmluvu ratifikovaly, je:

- Zajištění osobám se zdravotním postižením přístup na sportoviště a do rekreačních a turistických zařízení.
- Zajištění osobám se zdravotním postižením přístup ke službám osob a institucí podílejících se na organizaci rekreační, turistické, zájmové a sportovní činnosti.

Na evropské úrovni se problematikou aplikovaných pohybových aktivit zabývají dokumenty:

- Evropská charta sportu pro všechny: zdravotně postižené osoby (1987),
- Evropská charta sportu (2001),
- Doporučení Rady ministrů členských zemí EU (2003).

Všechny tyto dokumenty se převážně zabývají rozvojem sportu a rekreace u osob se zdravotním postižením a jejich možností zapojit se do pohybových a volnočasových aktivit, které přispívají nejen k lepšímu fyzickému, ale také psychickému a sociálnímu stavu těchto osob.

⁵³ KALMAN, Michal, Zdeněk HAMŘÍK a Jan PAVELKA. Podpora pohybové aktivity: pro odbornou veřejnost. Olomouc: ORE-institut, 2009. ISBN 978-80-254-5965-2.

Co se týká České republiky, je tato problematika v kompetenci nevládních neziskových organizací, které velmi zlepšují podmínky pohybových aktivit u osob s různými typy znevýhodnění. Jsou to např.:

- Český svaz tělesně postižených sportovců⁵⁴
- Klub aktivních vozičkářů⁵⁵
- Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců⁵⁶
- APA VČAS⁵⁷
- Sportovní klub Jedlička⁵⁸
- KONTAKT bB⁵⁹
- Sekce zdravotně postižených turistů Klubu českých turistů⁶⁰
- Kolečka na cestách o. s.⁶¹

2.4.1 Sekce zdravotně postižených turistů Klubu českých turistů

Turistika zdravotně postižených vznikla jako sportovní vyžití těch zdravotně postižených, kteří nemají dispozice ke sportování. Cílem je upevňovat zdraví pohybem na čerstvém vzduchu, posilovat oslabený organismus, a prodlužovat tak jejich dobrý fyzický i psychický a zdravotní stav. Dnes je turistika zdravotně postižených celostátně vedena samostatnou Sekcí turistiky zdravotně postižených v Klubu českých turistů. Hlavní činností

⁵⁴ Český svaz tělesně postižených sportovců [online]. Praha: Český svaz tělesně postižených sportovců, © 1990 - 2013 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.cstps.cz/>

⁵⁵ Klub aktivních vozičkářů [online]. Turnov: Klub aktivních vozičkářů [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.kav.cz/o_nas.htm

⁵⁶ ČESKÁ ASOCIACE TĚLESNĚ HANDICAPOVANÝCH SPORTOVců. Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců [online]. Praha, ©2007-2013 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.caths.cz/>

⁵⁷ LAADES MIKEC COMPANY. APA VČAS [online]. Olomouc: APA VČAS, ©2011 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.apavcas.cz/>

⁵⁸ JEDLIČKŮV ÚSTAV. Sportovní klub Jedlička [online]. Liberec: Jedličkův ústav, © 2009 - 2012 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.ju-lbc.cz/cs/sk-jedlicka/>

⁵⁹ KONTAKT bB [online]. Praha: KONTAKT bB [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.kontaktbb.cz/>

⁶⁰ STACHO, Miroslav. KLUB ČESKÝCH TURISTŮ. Sekce zdravotně postižených turistů Klubu českých turistů [online]. Sekce zdravotně postižených turistů Klubu českých turistů, © 2013 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.turisti-zdp.estranky.cz/>

⁶¹ KOLEČKA NA CESTÁCH. Kolečka na cestách [online]. © 2014 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://koleckanacestach.cz/>

jsou vycházky do přírody a výlety za poznáním historie a krás České republiky, ale také v zahraničí.

První turistický oddíl byl založen roku 1976 ve Zlíně (tehdejším Gottwaldově) ze členů výrobního družstva invalidů. Při Svazu tělesně a zrakově postižených sportovců ČSTV vznikla Sportovně technická komise turistiky, která postupně zpracovala Zdravotně sportovní zařazení turistů a stávající turistickou klasifikaci upravila tak, aby i postižení mohli plnit výkonnostní turistiku. Díky tomu se začaly zakládat další oddíly turistiky. Svaz turistiky ČSTV však v té době nesouhlasil s udělováním výkonnostních tříd postiženým turistům a zohledňováním výkonů postižených. Proto byly pro postižené turisty, kteří splnili podmínky dané kvalifikace, vytvořeny tzv. „sportovní třídy“. Ty byly udělovány formou barevných stužek s uvedením dosaženého stupeň výkonnosti až do roku 1982, kdy byli zástupci Svazu turistiky ČSTV pozváni na I. Celostátní sraz turistů z řad postižených do Rožnova pod Radhoštěm. Tam viděli a poznali úsilí a nadšení, jakým zúčastnění postižení turisté zdolávají vrchol Radhoště. Zástupci změnili svůj názor na výkony postižených a odsouhlasili udělování výkonnostních tříd i turistům z řad postižených po splnění podmínek podle upravené turistické kvalifikace.

Přes několikaleté změny ve vedení turistiky zdravotně postižených tuto činnost převzal od roku 1995 Klub českých turistů. Ten vzápětí upravil podmínky pro plnění výkonnostní turistiky, tzv. „Propozice výkonnostní turistiky zdravotně postižených“, kde se soustředil na přípravu podmínek výkonnostní turistiky osob se zdravotním postižením, které by odpovídaly jejich možnostem bez rozdílu věku či druhu postižení. Stále častěji a ve větším počtu se turisté s handicapem zúčastňují akcí pořádaných zdravými turisty KČT. Kde neodpovídá náročnost či délka tras podmínkám stanoveným turistům se zdravotním postižením, vytvoří cvičitelé turistiky zdravotně postižených, po dohodě s organizátory, variantu splnitelnou.⁶²

Veškeré akce vedou vyškolení vedoucí a cvičitelé turistiky zdravotně postižených z vlastních řad. Připravují program s ohledem na možnosti a schopnosti zdravotně postižených nebo zdravotně oslabených zájemců o turistiku. Turistické akce se snaží připravovat v zajímavých oblastech naší republiky a dnes i v poměrně blízkém okolí mimo republiku.

Všem členům lékař na základě znalosti celkového zdravotního stavu doporučí denní kilometráž a provede takzvané Zdravotně – sportovní zařazení. To v podstatě odpovídá denní

⁶² Z historie turistiky Zdp. DVOULETÝ, František. SEKCE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH KČT. Sekce zdravotně postižených Klubu českých turistů [online]. © 2013 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.turisti-zdp.estranky.cz/clanky/dokumenty/metodika/z-historie-turistiky-zdp.html>

zátěži 3, 6, 10, 15 a 20 km. Další podmínkou je při vícedenních akcích zajištění u bytování na lůžku pod střechou.⁶³

2.4.2 Kolečka na cestách o. s.

Občanské sdružení Kolečka na cestách se zabývá zachováním a zlepšováním zdravotního, zejména psychického stavu a sociálního postavení občanů imobilních po poranění míchy. Aktivita o. s. jsou zaměřeny na dodání odvahy k dosažení kvalitního, nezávislého, aktivního života, rovnosti práv, možností a příležitostí ve společnosti prostřednictvím cestování, poznávání cizích kultur a zvyklostí. Snaží se uspokojovat klienty různorodými kulturními aktivitami, jež by bez pomoci osobního asistenta nemohli absolvovat. Tím odstraňují nepříznivé důsledky ochrnutí v osobním i společenském životě. Všechny aktivity směřují k reintegraci lidí imobilních po poranění míchy do společnosti.

Hlavními činnostmi sdružení jsou:

- cestování v ČR i do zahraničí pro imobilní občany, zajištění asistence, ubytování apod.,
- zajišťování společenských, kulturních a poznávacích akcí pro imobilní občany, sociální rehabilitace,
- odstraňování psychických bariér společnosti i imobilních občanů,
- informování společnosti o životě imobilních občanů,
- zajištění asistence na rekreaci pro imobilní občany,
- individuální pomoc v těžkých životních situacích.⁶⁴

2.5 Turismus a lidé s tělesným postižením

Turistika po památkách, městech, ale i při poznávání přírodních krás a prostředí je osobám s tělesným postižením čím dál více přístupná. Tomu napomáhá nejen neustále se

⁶³ Zaměření turistiky ZdP. SEKCE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH KČT. Sekce zdravotně postižených Klubu českých turistů [online]. © 2013 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.turisti-zdp.estranky.cz/clanky/dokumenty/metodika/zamereni-turistiky-zdp.html>

⁶⁴ JEŠINA, Ondřej, HAMŘÍK, Zdeněk a kol. Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času. Vyd. 1., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 ISBN 978-80-244-2946-5.

zvětšující bezbariérovost památek, vznik přístupných cyklostezek, ale i speciální kompenzační pomůcky pro pohyb v terénu.⁶⁵

Proto vidět v dnešní době se pohybovat po horských trasách osoby s tělesným postižením, není už tak úplně neobvyklé. V posledních letech se možnosti, jak přiblížit hory lidem s omezenou hybností, velmi rozvinuly. Široká veřejnost, ale především sami lidé, ať už na vozíku nebo s jinou kompenzační pomůckou určenou k pohybu, prozkoumávají bezbariérovost terénu a návazných služeb českých pohoří, čímž se významně podílí na rozvoji rekreačního a volnočasového vyžití pro široký okruh osob s tělesným postižením. Jedním z nich je například projekt Disway, který spojuje funkce sociální sítě a databáze míst s informacemi o přístupnosti míst bez bariér. Především osoby na vozíku využívají tento portál k tomu, aby bez větších obtíží mohli cestovat a nebyli zaskočeni případnými bariérami nejen na ulicích, ale také na úřadech, institucích nebo při poskytování různých veřejných služeb.⁶⁶ Na základě dalšího projektu Beskydy pro všechny vznikl portál Jedemetaky.cz. Portál se dále rozšiřoval o dostupné bezbariérové turistické zajímavosti z Moravskoslezského kraje a následně také o turistické trasy v Orlických horách.⁶⁷ Webový portál www.krkonose.eu nabízí hned top 10 značených turistických bezbariérových tras v Krkonoších nejen pro osoby s hendikepem, ale také pro rodiny s kočárkem.⁶⁸ Na rozvoji cestování a dostupnosti turistických míst se také podílí komunitní server vozíčkářů Vozejkov.cz. Zde si vzájemně mohou lidé sdílet své dobré i špatné zkušenosti ze života na vozíku a do mapy zaznačit, případně popsat místa nebo trasy, která jsou bezbariérová. Provozovatelem a správcem Vozejkova je Česká asociace paraplegiků – CZEPA.⁶⁹ Velmi významným subjektem, který se podílí na mapování turistických tras na území celé České republiky, je Klub českých turistů. V roce 2008, při příležitosti 120. výročí svého vzniku, založil Klub českých turistů veřejnou sbírku na podporu turistiky zdravotně handicapovaných spoluobčanů. Ze sbírky jsou získané finanční prostředky použity na značení turistických tras pro vozíčkáře. V případě, že kdokoliv zmapuje trasu, která by byla vhodná pro osoby s omezením pohybu, může se obrátit na Klub českých turistů,

⁶⁵ KUDLÁČEK, Martin. Aplikované pohybové aktivity osob s tělesným postižením. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3938-9.

⁶⁶ Disway: Cestování bez bariér [online]. [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.disway.org/cs>

⁶⁷ Jedeme taky [online]. [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.jedemetaky.cz/index.php>

⁶⁸ www.krkonose.eu [online]. [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.krkonose.eu/cs/infrastruktura/htrasy>

⁶⁹ Vozejkov: Komunitní portál nejen pro vozíčkáře po poranění páteře a míchy [online]. 2015 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.vozejkov.cz/>

který učiní potřebné kroky, aby zamýšlená trasa mohla být vyznačena turistickými značkami.⁷⁰

Ve Spojených státech amerických existuje spolek hendikepovaných sportovců, kteří se sdružují za účelem aktivního trávení volného času. Z nabídky 40 různých sportovních odvětví, jako jsou např. snowboarding, biatlon, kajak, vodní lyžování, surfing, rafting, rybaření, golf, atletika, cyklistika, běh na vozíku aj., si mohou osoby s jakýmkoli postižením vybrat také turistiku.

Spolek hendikepovaných sportovců nabízí v oblasti turismu organizované výlety. Na svých webových stránkách uvádějí, jak by se měla osoba s postižením na turistický výlet připravit. Součástí přípravy by měl být výběr vhodného oblečení a obuvi, zajištění dostatečného množství tekutin a potravin, výbava v podobě pomůcek na rozdělání ohně, světlo, mapy a lékárničky. Nedílnou součástí přípravy na turistický výlet je mít informace o počasí na daný den turistického výletu.

Avšak největší roli při provozování turistiky u osob nejen s tělesným postižením, hraje výběr turistického cíle.⁷¹

V Tyrolsku si mohou turisté, pohybující se pomocí hanbiku, najít na internetovém portálu www.tyrol.com konkrétní trasu pro hanbikery. Na internetovém portálu je uvedeno celkem 19 turistických tras. U každé trasy si handbiker může najít informace o délce, počátečním a konečném bodu trasy, mapu s vyznačenou trasou a popis okolní krajiny.

Obdobné informace jsou na portálu uvedeny také pro osoby pohybující se na ortopedickém vozíku. Pro ně je zmapováno a popsáno celkem 24 dostupných, bezbariérových tras napříč celým Tyrolskem.⁷²

Americký internetový portál Wheelchairtraveling.com, se zabývá cestováním osob s tělesným postižením po celém světě. Každý se může zapojit a na uvedených stránkách poskytnout informace o absolvované cestě. Lidé sdílejí nejen dostupnost tras, ale také možnosti bezbariérového ubytování, stravování a dopravy.⁷³

⁷⁰ Klub českých turistů: Vaše dobrá značka [online]. Praha, 2011, 2015 [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/>

⁷¹ Hiking: Outdoor Adventure Awaits Assistance across stream. Take a Hike!. *Disabled Sports USA* [online]. ©DisabledSportsUSA [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.disabledsportsusa.org/hiking/>

⁷² Handcycling Routes. *Tirol: Holidays in the Heart of the Alps* [online]. Tirol Werbung, 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.tyrol.com/things-to-do/barrier-free/handbike-routes>

⁷³ *Wheelchairtraveling.com: Created by and for you, since 2006.* [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.wheelchairtraveling.com/>

3 JESENÍKY A TURISMUS

Jeseníky, druhé nejvyšší pohoří s nejvyšším bodem České republiky na špičce televizního vysílače na vrcholu Pradědu, se vyznačují jak svými mírnými klimatickými podmínkami v nížinách, tak drsným klimatem na hřebenech hor. Sněhová pokrývka na horách přetrvává většinou do poloviny května. I přesto, že nejsou tak populární jako Krkonoše, mají své věrné příznivce. Bývalé Sudety s jejich ponurou historií a drsnou krajinou jsou právě lákadlem pro ty, kteří si chtějí zakusit jejich divokost a nedotčenost.

3.1 Historie vzniku jesenických hor

Historie vzniku Jeseníků zasahuje až do období prahor a starohor. Pozdější hercynské vrásnění vyzvedlo před 70 milióny let štíty hor. V období permu se však díky erozím stala z velehor náhorní plošina s výškou 800 – 900 metrů. Z tohoto období pochází také většina jesenických hornin, které byly doplněny dalšími horninami. V druhohorách a třetihorách, za probíhajících mohutných horotvorných procesů, se staré linie zlomů staly aktivními a jednotlivé kry Hrubého Jeseníku byly opět vyzvednuty až na dnešní výšku pohoří, tj. více jak 1000 m. n. m.

Jádro jesenické oblasti je tvořeno nejvyšším moravským pohořím Hrubý Jeseník, který spolu se svým podhůřím, Rychlebskými horami, Kralickým Sněžníkem a Nízkým Jeseníkem tvoří tzv. Jesenickou oblast. Jedná se převážně o turisticky atraktivní horský a vrchovinný terén, nechybějí zde však ani nížiny. Z historického pohledu patřila zhruba polovina území Moravě a polovina Slezsku.

Ráz vegetace a fauny je ovlivněn geologickým podložím a klimatickými vlivy. Nejbohatší a nejhodnotnější jsou horské nivy, které se v České republice vyskytují pouze v Jeseníkách a v Krkonoších. Za tzv. botanickou zahradu severní Moravy je považována Velká kotlina. Zde roste téměř 500 druhů rostlin, z nichž mezi nejvzácnější patří hvězdnice alpská, hořec tečkovaný nebo hvozdík kartouzek sudetský. Další vzácnou květenou v této přírodní rezervaci je zvonek vousatý, violka sudetská, koprníček nachový, podbělice alpská. Také mnoho druhů mečů, lišejníků a jatrovek dotvoří tuto horskou přírodní zahradu.

Co se týká smrkového lesa, ten sahá do výšky 1400 metrů. Dále jsou jen smrky zakrslé, jeřáby a kleč. Borovicová kleč však zde není původní, byla vysazena uměle lesníky z řádu německých rytířů kvůli obavám z eroze, a to jen na východní straně hřebene. Na druhé straně hřebene hospodařili lesníci rodiny Kleinů, kteří zastávali názor, že příroda sama nejlépe

ví, co je pro ni dobré. Dle ochranářů je nyní snaha o navrácení původního stromového porostu, tzn., že lesníci začali s odstraňováním nepůvodní borovicové kleče.

Oblast Jeseníků je také důležitá z vodohospodářského pohledu. V oblasti Kralického Sněžníku se nachází uzel tří moří – Severní, Baltské a Černé. Hlavní rozvodí mezi mořem Černým a Baltským probíhá hlavním hřebenem Hrubého Jeseníku. Voda je v této lokalitě také využívána k léčebným účelům. Díky mnoha vývěrům minerálních vod je v oblasti Jesenicka několik lázeňských měst. Ta celoročně slouží k odpočinku a rekreaci turistů nebo také rehabilitaci a jako terapie např. u osob s omezením pohybu. Jsou to například: Velké Losiny, Lipová - lázně, Priessnitzovy léčebné lázně v Jeseníku, Karlova Studánka.

3.2 Historie turismu a vzniku Klubu českých turistů v Jeseníkách

Vůbec první obyvatelstvo jesenických hor se datuje od mladší doby kamenné. Jednalo se prý však o občasné návštěvy lovců. Jeseníky byly kvůli svým drsným podmínkám nevhodné pro život. Jednalo se o nepropustný prales, takže jakýkoliv pohyb v horách byl téměř nemožný. Lidé napříč historií Jeseníky využívali jen částečně, a to k těžbě rudy. Vždyť samotný Praděd, vládce hor, neměl dříve podobu starce s bílým plnovousem jako dnes, ale spíše horníka. Obyvatelé podhorských měst jako např. Bruntálu nebo Jeseníku ho proto nazývali Berggeist. Protože prý ovládal počasí a také přírodu, název se po čase změnil na Wettergeist. Z čehož už není daleko k pojmenování Vater nebo Altvater. Ale to už jsou jen možné domněnky.

Co je však jisté, že ke konci 18. století se na úbočí Pradědu pásly ovce a krávy. Hřebeny byly porostlé řídkým lesem, čehož využívala tamní správa panství a pasáci sem vyháněli svá stáda. Díky tomu zde vznikaly i první útulny a horské salaše, kterých v polovině 19. století začali využívat i první turisté v Jeseníkách.

První turisté se rekrutovali z řad návštěvníků lázní v Karlově Studánce, kdy výstupy na Praděd patřily k módním trendům.

V roce 1881 vznikl v tehdejším Frývaldově, tj. v dnešním Jeseníku, první turistický spolek na tehdejším území Jeseníků a jeden z prvních na území Čech, Moravy a Slezska. Jmenoval se Moravskoslezský sudetský horský spolek. K hlavním činnostem spolku patřilo značení a budování turistických cest. Spolek se také zasloužil o vytvoření první přírodní rezervace v oblasti Jeseníků, tzv. Lichtenštejnského pralesa, mezi Kepníkem, Šerákem a Vozkou. Další významnou činností spolku byly výstavby horských chat, např. chata Jiřího na Šeráku, nebo také rozhleden (Zlatý chlum u Jeseníku, Biskupská kupa u Zlatých Hor a hlavně původní kamenná rozhledna na vrcholu Pradědu).

Po vzniku samostatné ČSR v roce 1918 začal v oblasti Jeseníků vyvíjet svoji činnost i Klub československých turistů. Již v roce 1921 došlo k vytvoření Severomoravské župy Klubu československých turistů se sídlem v Šumperku.

Župa, později přejmenovaná na Jesenickou, věnovala velkou pozornost úpravě a značení turistických cest, propagační a publikační činnosti. Vydávala mapy a průvodce po oblasti Jeseníků a svůj vlastní turistický zpravodaj.

Díky poměrně zachovalým krajinným celkům byla na části území vyhlášena v roce 1969 Chráněná krajinná oblast Jeseníky.⁷⁴

Na tradice Jesenické župy Klubu československých turistů navazuje Oblast Jeseníky Klubu českých turistů, která vznikla v roce 1991. Došlo tak ke spojení odborů Klubu českých turistů z okresů Bruntál a Šumperk.⁷⁵ V oblasti Jeseníků má tak organizovaná turistika svoji více než stoletou historii.

3.3 Mapování turistických tras pro osoby s tělesným postižením

Na základě Dotazníku přístupnosti turistických tras pro osoby s tělesným postižením (dále jen „Dotazník“), který je volně přístupný na webovém portálu www.jedemetaky.cz⁷⁶, byly vybrány a použity čtyři jednotlivé oblasti Dotazníku. Tyto oblasti byly vyhodnoceny jako podstatné a důležité pro zmapování a vyhodnocení přístupnosti turistických tras pro osoby s tělesným postižením. Hodnocenými oblastmi jsou:

1. Základní údaje o trase,
2. Popis trasy,
3. Přístup k trase,
4. Trasa.

Jednotlivá kritéria vybraných oblastí Dotazníku byla pro výzkum upravena. Tím došlo k vytvoření vlastního Dotazníku pro výzkum mapování turistických tras v Jesenkách pro osoby s tělesným postižením.

⁷⁴ KOBZA, Miroslav. Cestou necestou za tajemstvím Hrubého Jeseníku. První vydání. Praha: Regia s.r.o., 2015. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-20-7.

⁷⁵ BÁBNIČ, Ján. Jeseníky: 50 nejkrásnějších túr po hřebenech i údolím Jeseníků. 1. Praha: Kletř a Freytag & Berndt, 1994. ISBN 80-85822-11-3.

⁷⁶ www.jedemetaky.cz [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://www.jedemetaky.cz/soubory/Cile_v1_2012.pdf

Z množství turistických tras v Jeseníkách byly na základě předvýzkumu vybrány tři trasy, jejichž povrch je buď asfaltový, nebo zpevněný. Tím se pravděpodobnost sjízdnosti a zdolání trasy pro osoby pohybující se na vozíku zvyšuje.

S pomocí nově vytvořeného Dotazníku bylo výzkumné mapování realizováno empirickým měřením přímo v terénu. Výzkum probíhal reálně na předem vybraných turistických trasách. Díky tomu byly získávány všechny potřebné údaje Dotazníku, včetně pořízení fotografií hodnocené trasy.

Dále byla pro výzkum použita GPS navigace pro zjišťování délky trasy a vzdálenosti mezi jednotlivými úseky na trase.

Při výzkumu byl použit také svinovací metr pro měření některých parametrů jednotlivých kritérií. Změření parametrů a následné vyhodnocení je důležité pro určení, zda turistická trasa je nebo není bezbariérová pro osoby pohybující se na ortopedickém vozíku.

Některá data a údaje výzkumu byly do Dotazníku doplněny za pomoci mapových portálů www.mapy.cz⁷⁷, dále www.googleearth.com⁷⁸ a www.google.cz/maps⁷⁹.

3.4 Oblasti a popis kritérií výzkumného Dotazníku

Výzkumný Dotazník se věnuje čtyřem oblastem, jež dále přesněji popisují trasu v jednotlivých parametrech. Parametry se v některých případech dělí na další subparametry tak, aby ještě detailněji zhodnotily možnou sjízdnost trasy pro osoby pohybující se na ortopedickém vozíku.

1. oblast - ZÁKLADNÍ ÚDAJE O TRASE

Kritéria:

- **Název trasy** – některé turistické trasy mají svůj konkrétní název, pod kterým jsou uvedeny v mapách a dalších informačních zdrojích. V případě, že trasa nemá své specifické označení, uvádí se do Dotazníku název místa začátku a konce trasy včetně kilometrů.

⁷⁷ www.mapy.cz © Seznam.cz, a.s.

⁷⁸ *Google Earth* [software]. Verze Google Earth 7.1.5.1557 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.google.cz/intl/cs/earth/>

⁷⁹ Google Maps [online]. 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/>

- **Směr trasy** – parametr uvádí hodnocený směr cesty, body, kterými trasa prochází. Mohou zde být označeny také konkrétní průchozí nebo průjezdní místa.
- **Geografické umístění** – parametr obsahuje uvedení GPS souřadnic počátku a konce cesty. GPS souřadnice pracují v souřadnicovém systému WGS 84. Tento systém v určení polohy zahrnuje všechny 3 souřadnice najednou. To je dáno tím, že poloha bodu je vztažena nikoliv k dvourozměrné ploše, ale k ploše prostorové – k elipsoidu.⁸⁰
- **Typ turistické trasy** – výzkumník vybírá z nabízených možností typu trasy. V případě, že ani jedna z uvedených možností trasy nevyhovuje, výzkumník uvede možnost „jiný“ a typ trasy popíše. Z nabízených možností jsou:
 - pěší trasa,
 - cyklotrasa/ cyklostezka,
 - naučná stezka,
 - jiný.
- **Charakter trasy** – výzkumník zaznamenává charakter trasy dle zadaných parametrů:

Okružní trasa (z bodu A do bodu A). Turista tedy při své cestě udělá okruh a skončí trasu ve stejném místě, jako ji započal.

Místní trasa (z bodu A do bodu B a zpět po téže trase). Turista tedy při svém výletu dojde na místo, odkud se po stejné cestě vrátí zpět.

Dálková trasa (z bodu A do bodu B). Trasa začíná v jiném místě, než končí.
- **Délka** – parametr označuje délku celkové trasy v kilometrech.
- **Převýšení** – výzkumník musí uvést rozdíl v metrech mezi nejvyšším a nejnižším místem na trase.
- **Náročnost** – výzkumník vybírá ze tří úrovní, kterými jsou:

Malá (rovina, mírné stoupání/klesání, vozíčkářem sjízdne bez asistence)

Střední (sjízdnost terénu s minimální pomocí asistence, náročnější úseky stoupání/klesání).

Velká (bez asistence nesjízdný terén, prudší stoupání/klesání).

⁸⁰ TOMEŠ, Ing. Stanislav. MISYS – souřadnicové systémy, GPS [online]. 2012. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.gepro.cz/wp-content/uploads/2012/02/gnss.pdf>

- **Obtížnost pro osoby na vozíku** - obtížnost trasy je rozlišena třemi barvami. Výzkumník tedy v Dotazníku uvede barvu trasy dle toho, jak odpovídají zadané parametry reálné trase.

Modrá barva doporučuje trasu zdatným vozíčkářům, vozíčkářům s doprovodem, handbikerům a osobám s elektrickými vozíky. Tyto trasy zpravidla vedou po cestách s asfaltovým, betonovým nebo i přírodním zpevněným povrchem, který se však ani při deštivém počasí nepodmočí a nerozbahní. Trasa je většinou bez stoupání nebo s maximálním stoupáním 8 %.

Červená barva je určena zdatným vozíčkářům, vozíčkářům s doprovodem, handbikerům a osobám na elektrickém vozíku. Vede po cestách s asfaltovým, betonovým nebo i přírodním zpevněným povrchem, který se však ani při deštivém počasí nepodmočí a nerozbahní, stoupání do 6 %, občas max. 12 %.

Černá barva, jinak také nejnáročnější, je určena pro vozíčkáře s doprovodem a pro terénní elektrické vozíky. Může vést i po cestách s přírodním povrchem, kde se počítá, že se při deštivém počasí místy mírně podmáčí nebo rozbahní. Stoupání je u tras označených černou barvou tolerováno do 12 %, občas max. 20 %.

- **Charakteristika** – v tomto parametru výzkumník uvádí, čím je trasa zajímavá, co na ni může turista shlédnout, pro koho je vhodná, k jakému je účelu. U naučných stezek se zde uvádí počet zastavení a jejich tematické zaměření. Dále jsou do Dotazníku zaznamenány zajímavosti v podobě přírodních atraktivit, např. vyhlídky, lesy, mokřady, rybníky, přírodní rezervace, rozhledny, nebo kulturní atraktivity, např. hrady, zámky, sakrální stavby, místní architektura a jejich bezprostřední okolí.
- **Dopravní dostupnost** – parametr obsahující popis přístupu k trase autem (je-li to možné), a to od významných center, příp. bodů. Pokud je počátek trasy přístupný pouze hromadnou dopravou, uvádí se nejbližší název zastávky a počet kilometrů a také, jestli na této zastávce zastavují nízkopodlažní spoje. V případě pěší dostupnosti výzkumník zaznamenává vzdálenosti od centra obce tzn. vzdálenost počátku trasy od centra/středu obce, v níž se nachází.
- **Stravovací zařízení** – výzkumník uvádí názvy dostupných stravovacích zařízení podél trasy nebo v jejím bezprostředním okolí.

- **Dostupné služby a příslušenství** – zaznamenání dostupného příslušenství pro osoby s tělesným postižením na trase nebo v jejím bezprostředním okolí. Zkoumanými subparametry jsou:
 - WC/bezbariérové WC. U bezbariérových toalet se zkoumá, je-li s přímým bezbariérovým vstupem z venkovního prostoru. Parametry schodů nebo překážek u takového vstupu jsou možné pouze do 2 cm. Pro vyšší překážky je nutný nájezd. Vstup na toaletu je limitován šířkou vstupních dveří, která je min. 80 cm a otevírají se ven. Madla musí být ve výšce 80 - 90 cm. Uvnitř samotné kabiny se hodnotí volný manipulační prostor o průměru 150 cm. Madla po obou stranách toaletní mísy by měla být umístěna ve výšce 80 cm nad podlahou, sklopná WC mísa dosahuje výšky 46 - 48 cm bez soklu.
 - kyvadlová doprava,
 - jiné.

2. oblast - POPIS TRASY

Tato část Dotazníku mapuje průběh trasy dle jednotlivých úseků. Výzkumník zapíše úsek od jeho počátku do konce v kilometrech a vyznačí v tabulce další parametry:

- Povrch – jedná se o konkrétní materiál a aktuální stav povrchu. Při zkoumání materiálu povrchu se výzkumník zaměřuje na jeho pevnost (je či není zpevněný) a kluzkost (je či není při deštivém počasí rozmocněný nebo rozbahněný).
- Maximální stoupání/klesání – v Dotazníku se uvádí procenta maximálního stoupání a klesání daného úseku.
- Šířka – jedná se o zaznamenávání šíře cesty, po které vede turistická trasa.
- Bariéry - výzkumník zaznamenává výtluky a jiné defekty bránící ve sjízdnosti vozíku přímo v terénu na daném úseku trasy.
- Turistická značka / barva – výzkumník zaznamenává barvu turistické značky daného úseku hodnocené trasy.

3. oblast - PŘÍSTUP K TRASE

Třetí oblast Dotazníku, přístup k trase, mapuje a hodnotí v pěti parametrech, zda je přístup k začátku hodnocené trasy bezbariérový, tzn. dostupný pro osoby s tělesným postižením. V Dotazníku se dále jednotlivé parametry popisují, tzn., že se upřesňuje informace o daném parametru. Metodické poznámky upřesňují co nebo jak ze zadaných

parametrů zkoumat/hodnotit. Výzkumník následně zapíše skutečnost, tj. reálný popis a hodnocení parametrů na základě výzkumu.

Zadanými parametry jsou:

- **Parkoviště** – výzkumník musí zhodnotit, jestli je v blízkosti přístupu k začátku trasy parkoviště nebo alespoň možnost parkování v jeho blízkosti. Dalšími hodnocenými subparametry jsou:
 - Kapacita parkoviště - udává celkový počet míst k parkování a dále vzdálenost z nejvzdálenějšího místa na parkování k začátku trasy.
 - Lokalizace parkoviště označuje umístění parkoviště a vzdálenost od začátku/nástupu trasy.
- **Vyhrazená parkovací místa** – výzkumník v Dotazníku uvádí počet vyhrazených parkovacích míst pro vozidla přepravující osoby s tělesným postižením. Hodnocenými subparametry jsou:
 - Kapacita parkoviště - udává počet vyhrazených parkovacích míst.
 - Lokalizace - výzkumník uvádí vyhrazené parkovací místo v těsné návaznosti na přístupový chodník nebo na vstup na trasu (tedy jestli je do 50 m od vstupu).
 - Možnost zastavení u hlavního vchodu nebo vstupu - výzkumník musí uvést, jaká je možnost zastavení auta označeného symbolem osoby na vozíku pro nástup/výstup max. ve vzdálenosti 30 m od vchodu/začátku trasy.
- **Povrch/stav vyhrazeného parkoviště** – v tomto parametru je zaznamenán povrch vyhrazeného parkovacího místa a zbývající části parkoviště, po němž vede cesta k přístupovému chodníku. Povrch vyhrazeného parkoviště by měl být bez bariér a překážek tak, aby se osoby pohybující se na vozíku mohly bezpečně přepravit k začátku hodnocené trasy.
- **Přístupový chodník** – v tomto parametru jsou zadanými subparametry:
 - Materiál/stav cesty (úseku) od parkoviště (místa pro zastavení) ke vstupu (začátku trasy). V tomto subparametru se dále uvádí povrch daného úseku, který musí být pevný (zpevněný) a nekluzký, a to i při deštivém počasí (nerozmočený, nerozbahněný). Povrch musí být rovný a dobře udržovaný. Neměl by tedy mít výtluky a jiné defekty bránící sjízdnosti vozíku.

- Lokalizace cesty (úseku) od parkoviště (místa pro zastavení) ke vstupu (začátku trasy). Při zkoumání subparametru lokalizace se výzkumník zaměří, zda je třeba při zdolávání úseku od parkoviště ke vstupu trasy zdolávat (překračovat) vozovku a jestli vede přístupová cesta po vozovce. To znamená, že zde není chodník ve významu samostatné pozemní komunikace sloužící chodcům k přesunu po délce komunikace.
- **Pokladna, prostor před přepážkou** – výzkumník uvádí rozměry umožňující osobám na vozíku pohodlný přístup k přepážce a jejich manipulaci. Minimální manipulační prostor pro otáčení vozíku je kruh o průměru 150 cm nebo obdélník o rozměrech 120 x 150 cm.

4. oblast – BEZPEČNOST, MOBILIÁŘ A ZNAČENÍ TRASY

Čtvrtá oblast Dotazníku se věnuje bezpečnostním prvkům na turistické trase, které jsou důležité pro sjízdnost trasy na vozíku. Dalším parametrem je zázemí podél celé trasy, které může turista na vozíku využít. Posledním hodnoceným parametrem je umístění značení pro správnou orientaci na trase z pohledu osoby pohybující se na vozíku.

- **Bezpečnost trasy** – tento parametr obsahuje následující čtyři hodnotící subparametry:
 - Charakter terénu se zaměřuje na popis prostředí, kterým trasa vede. V zájmu hodnocení je především přítomnost či nepřítomnost slunečního svitu a stínu, zda cesta vede úbočím údolí nebo lesem, či je chráněna lesním porostem.
 - Lemováním, obrubníky, zábradlí, madla apod. patří mezi bezpečnostní prvky k zajištění trasy. A to na všech místech, kde je trasa výše než zem (např. na strmých částech a jiných nebezpečných místech, kde hrozí sjetí, spadnutí nebo zranění). U strmých úseků by mělo být madlo, které usnadní pohyb osobám s pohybovým omezením.
 - Překážky – do Dotazníku se uvádí schody (ty představují překážky v případě, že jsou vyšší než 2 cm), díry, otvory, svodnice dešťové vody (stružky, překopy), závory, kameny, kořeny, vyčnívající objekty (skály) apod.

- **Mobiliář** – je veškeré zázemí, nikoliv však služby, které mohou turisté pohybující se na vozíku na trase využívat. A to z důvodu omezeného/bariérového zázemí, které je často intaktní společnosti dostupné.
 - Jako první hodnocený subparametr je přítomnost laviček, posezení nebo altánu. Za žádoucí a pohodlné se považuje takové posezení (lavička), které je vysoké 45 - 50 cm a nechybí opěrka na záda a na ruce (usnadňuje vstávání). Vedle lavičky by měl být prostor na ortopedický vozík/kočárek, důležitý je bezbariérový přístup k lavičce a ve výklencích. Výzkumník se dále zaměřuje na přístřešky, které mohou posloužit jako úkryt před nepřízní počasí. Altán, zastřešené posezení případně jiný prostor na piknik by však také měly splňovat jisté parametry, aby se mohly považovat za bezbariérové. I zde je opět nezbytné, aby byly lavičky se stoly přizpůsobené pro osoby na vozíku - pro podjezd vozíku musí být výška stolu min. 70 cm. Je-li součástí posezení ohniště s lavičkami, musí tam být otevřený prostor aspoň 90 cm, aby se k ohni dostal i vozíčkář.
 - Přítomnost a bezbariérová dostupnost pitné vody po celé délce trasy je důležitým subparametrem pro osobu s tělesným postižením v případě, že na hodnocené trase se nevyskytuje možnost zakoupení tekutin. Tzn. pítka, fontánky, studánky apod. Nejsou zde zahrnuty prodejny nápojů ani pitná voda na toaletách. Výše uvedené zdroje vody musí mít pohodlný přístup pro osoby stojící i sedící o výšce max. 75 cm nad zemí.
 - Posledním subparametrem v mobiliáři je přítomnost přístřešku na hodnocené trase. Pro osoby na vozíku je tento subparametr zásadní v případě nepřízní počasí, před kterou se ne vždy mohou uschovat kdekoli jinde v přírodě.
- **Značení** – parametr zaznamenávání informačních a orientačních systémů podél celé trasy. V tomto případě se hodnotí pouze jeden subparametr, a to:
 - rozcestníky/směrové ukazatele/orientační panely s mapou. Pro jasné a srozumitelné sdělování informací je nutné respektovat především výšku umístění orientačních prvků z důvodu sníženého pohledového horizontu osob sedících na vozíku. Dále je však důležité sledovat, jestli

jsou obsažené informace srozumitelné a dostatečné pro správnou orientaci.

Praktická část

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část je zaměřena na mapování dostupnosti předem vybraných značených turistických tras v Jeseníkách. Samotným cílem mapování je pak následné zhodnocení vybraných tras, zda jsou nebo nejsou dostupné pro osoby s tělesným postižením z pohledu náročnosti terénu, ale také samotného přístupu a dalších služeb na trase.

Kapitola dále obsahuje uvedení do kvalitativního výzkumného šetření. V úvodu se zaměříme na vymezení výzkumného problému a výzkumného cíle. Ke stanovenému cíli si definujeme výzkumné otázky, na které se v praktické části budeme snažit najít odpověď. Kapitola obsahuje také popis metody získávání a zpracování kvalitativních dat. V praktické části dále následuje popis jednotlivých, předem vybraných, turistických tras, které byly zkoumány a hodnoceny.⁸¹

Výzkumný problém: Jsou předem vybrané turistické trasy v Jeseníkách dostupné osobám pohybujícím se na ortopedickém vozíku?

Cíl: Zmapovaná dostupnost tři turistických trasy v Jeseníkách pro osoby s pohybující se pomocí ortopedického vozíku.

Výzkumné otázky:

1. Do jaké míry jsou předem vybrané turistické trasy v Jeseníkách (zaměřeno na povrch, sklon, překážky a délku trasy) sjízdné pro osoby využívající k pohybu ortopedický vozík?
2. Pro jakou cílovou skupinu, jsou vybrané turistické trasy vhodnější z pohledu její dostupnosti (osoby pohybující se na mechanickém vozíku/osoby pohybující se na mechanickém vozíku s doprovodem/osoby pohybující se na elektrickém vozíku/handbikery)?
3. Jaké bezbariérové služby (občerstvení, toalety, parkoviště, veřejná doprava) jsou poskytovány v blízkosti nebo v průběhu vybraných turistických tras?

⁸¹ SEBERA, PH.D., Mgr. Martin Sebera, Ph.D. *Vybrané kapitoly z metodologie* [online]. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2012 [cit. 2016-04-20]. ISBN 978-80-210-5963-4. Dostupné z: <https://publi.cz/books/54/04.html>

5 POPIS JEDNOTLIVÝCH TURISTICKÝCH TRAS

Podkapitola obsahuje popisy jednotlivých turistických tras, které byly předem vybrány s ohledem na jejich možné využití cílovou skupinou výzkumu, tedy osobami s tělesným postižením, příp. omezením hybnosti. Popis je zaměřen na seznámení s lokalitou trasy z pohledu geografického, geologického, seznámení s místní faunou a flórou a také významnou historií.

5.1 Trasa č. 1 - Naučná stezka Rejvív

Obr. č. 5 Velké mechové jezírko, zaznamenáno: 14. 7. 2015, autor: Barbora Klimešová

Naučná stezka Rejvív⁸² se nachází ve stejnojmenné národní přírodní rezervaci rozprostírající se na ploše 396,63 ha v severovýchodní části Hrubého Jeseníku v masivu Orlík. Území je rozvodím Černé Opavy a Vrchovištního potoka, které je položeno v nadmořské výšce 750 až 790 m v široké, mělké pánvi mírně skloněné k východu. Unikátnost přírody této rezervace je podmíněna geologickou minulostí a klimatem. Okrajové pásmo rezervace tvoří smrkový les, jehož charakter se mění směrem ke středu chráněného území v porosty s borovicí blatkou. Lokalita je významným biotopem pro mnoho vzácných

⁸² Správa CHKO Jeseníky. *Naučná stezka Rejvív*. 2015.

a chráněných druhů rostlin a živočichů⁸³. Kromě pokroucených borovic, zde návštěvník může spatřit masožravou rosnatku okrouhloolistou nebo také velké množství pavouků⁸⁴.

Rejvízská rezervace tak zahrnuje největší komplex vrchovištního rašeliniště, podmačených smrčín a rašelinných luk na Moravě. Jádrem rezervace je díky vysoké hladině spodní vody zcela bezlesé a tvoří rozsáhlé aktivní rašeliniště. Malé mechové jezírko je v současnosti značně zazeměné a obklopené neprostupným porostem. Pro veřejnost je tedy nepřístupné⁸⁵.

Naučná stezka Rejvív je trasa dlouhá 2,5 km, vedoucí částečně přes les a částečně přes povalový chodník. Samotný počátek cesty je z parkoviště před Penzionem Rejvív k Velkému mechovému jezírku. Pro svoji nenáročnost patří Velké mechové jezírko k velmi oblíbeným turistickým výletním místům v Jeseníkách. Vznik naučné stezky se datuje od roku 1970, kterou otevřela a stále udržuje Správa CHKO Jeseníky. Na trase se nachází celkem 5 zastavení s informačními tabulemi. Ty představují nejen jednotlivé hlavní fenomény tohoto místa, ale upozorňují na vhodné způsoby chování v této lokalitě vzhledem k její unikátnosti⁸⁶.

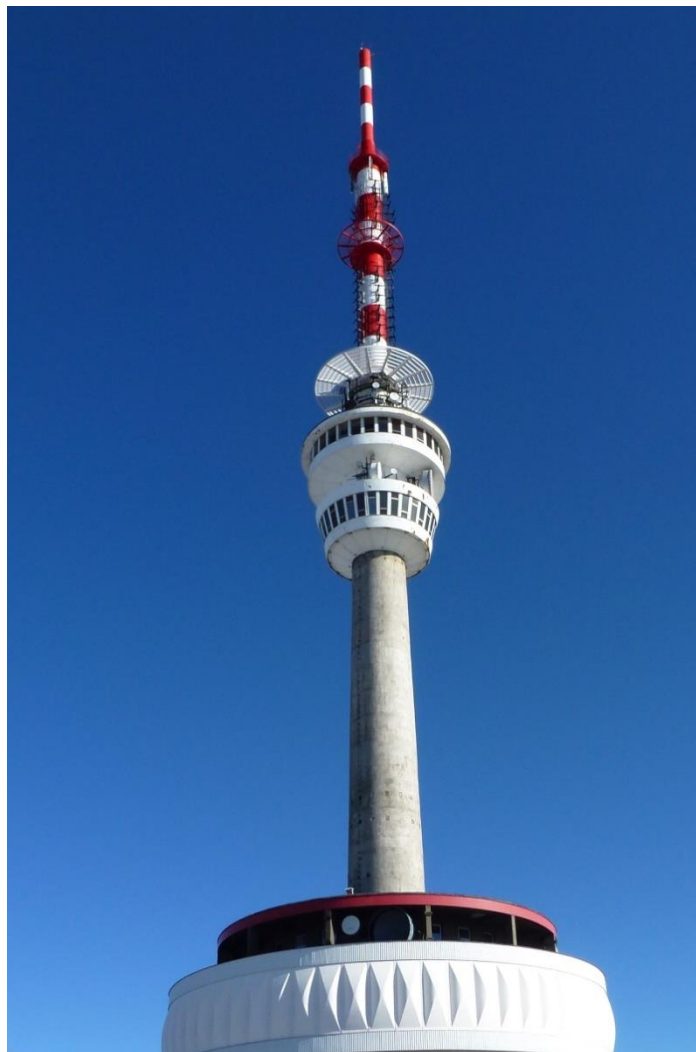
⁸³ Naučná stezka Rejvív - Mechové Jezírko. Jeseníky Info: turistický informační portál [online]. Jeseník, ©2002-2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/naucna-stezka-rejviz-mechove-jezirko>

⁸⁴ KOBZA, Miroslav. Cestou necestou za tajemstvím Hrubého Jeseníku. První vydání. Praha: Regia s.r.o., 2015. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-20-7.

⁸⁵ Velké a malé mechové jezírko. Rejvív - perla Jeseníků [online]. Zlaté Hory: Spolek pro rozvoj Rejvízu, 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://rejviz.info/mistni-atrakce/npr-rejviz/>

⁸⁶ Orientační tabule NS Rejvív

5.2 Trasa č. 2 – Naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu

Obr. č. 6 Vysílač na Pradědu, zaznamenáno: 21. 6. 2015, autor: Barbora Klimešová

Tato turisticky hojně využívaná trasa, je v oblibě pro svoji velkou dostupnost nejen pro pěší turisty, ale také pro turisty na kole, koloběžkách, běžkách, rodiny s kočárky, atd. Jedná se o jeden z mnoha úseků tzv. Jesenické magistrály. Trasa měří celkem 7,5 km (měřeno z parkoviště u Chaty Sabinky, k vysílací věži na Pradědu a zpět po stejné trase). Celá trasa vede po velmi zachovalé asfaltové cestě, kterou lemují několik dřevěných posezení, kde si mohou turisté odpočinout. Výhledy jsou pouze místy na samotný vysílač na Pradědu, jinak jsou výhledy do okolí omezeny díky smrkovému porostu.

Správa CHKO Jeseníky uzavřela ostatní pěšiny, které vedly na vrchol Pradědu. A to z důvodu ochrany místní přírody Národní přírodní rezervace Praděd, jež obsahuje významnou a charakteristickou květenou alpinských holí.

Praděd byl vyvrásněn na konci prvohor. Masiv hory tvoří 12 – ti kilometrový hřbet se širokými oblými hřebeny a příkrými svahy padajícími do údolí. Praděd je rozvodím dvou úmoří – Černého moře a Baltu.

První kamenná rozhledna na vrcholu Pradědu se začala stavět v roce 1904 a její stavba trvala sedm let. Za druhé světové války byla rozhledna využívána vojáky jako meteorologická stanice a hláska. Patrně tehdy zde byla instalována i první radiostanice.

Kamenná rozhledna se však díky drsným klimatickým podmínkám začala postupně drolit a rozpadat. Ne nadarmo se Pradědu říká moravský ledovec. Za bouře v roce 1959 se rozhledna zhroutila.

Teprve v roce 1979 byla dostavěna stavba, jak ji dnes známe, která slouží nejen turistům a návštěvníkům hor, ale také jako vysílač. Její výška je 146 metrů a díky němu se stal nejvyšším bodem České republiky.

Možnost občerstvit se, případně noclehu, je na pouhých sedmi kilometrech také hned několik. Tyto služby zajišťují dnes již zaběhnuté horské hotely, které v minulosti však sloužily zcela jiným účelům. Sporthotel Kurzovní, dříve Chata Kurzovní, stejně jako Hotel VZ Ovčárna, dříve chata Ovčárna, byly původně postaveny jako salaše pro místní pastevce skotu. Chata Barborka zase sloužila pro důstojníky a vojáky německé armády, kteří střežili zajatecký pracovní tábor⁸⁷.

⁸⁷ KOBZA, Miroslav. Cestou necestou za tajemstvím Hrubého Jeseníku. První vydání. Praha: Regia s.r.o., 2015. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-20-7.

5.3 Trasa č. 3 – Medvědí hora - Horní nádrž PVE Dlouhé Stráně

Obr. č. 7 horní nádrž PVE Dlouhé Stráně, zaznamenáno: 12. 9. 2015, autor: Barbora Klimešová

Přečerpávací vodní elektrárna Dlouhé Stráně v roce 2005 získala prvenství v anketě sedm divů České republiky. Nejen díky tomuto úspěchu jsou Dlouhé Stráně každoročně hojně navštěvovány turisty (až 60 tisíc návštěvníků za rok). Taková návštěvnost je srovnatelná s významnými historickými památkami. Od roku 2010 je horní nádrž přečerpávací vodní elektrárny Dlouhé Stráně přístupná šesti sedačkovou lanovkou z blízkého lyžařského areálu Kouty. Lanovka v létě přepravuje nejen pěší turisty, ale také cyklisty nebo osoby na vozíku a rodiny s kočárky. Horní stanice lanovky končí 4,5 km pod horní nádrží. Z tohoto místa je možné využít buď minibus, který dopraví turisty kyvadlově přímo k horní nádrži, nebo úsek zdolat po asfaltové cestě. Sklon trasy se v průběhu mění, a to od náročnějšího přes rovinné úseky, na kterých si turisté mohou užívat pohledy do údolí, ale také na okolní kopce⁸⁸.

Výstavba elektrárny byla zahájena v květnu 1978. Na počátku osmdesátých let však byla z rozhodnutí centrálních orgánů převedena do útlumového programu. V roce 1985 došlo

⁸⁸ Přečerpávací vodní elektrárna Dlouhé Stráně [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.dlouhe-strane.cz/>

k modernizaci projektu a po roce 1989 bylo rozhodnuto stavbu dokončit. Do provozu byla elektrárna uvedena v roce 1996⁸⁹.

Dlouhé Stráně, se svoji výškou 1350 m. n. m., se mohou jevit jako nehostinná krajina. Avšak i zde, v horské tundře, jejíž horninový podklad tvoří devonský kvarcit, rostou takové byliny, jako např. rozchodnice růžová, škarda sibiřská, jitrocel tmavý, hvozdík kartouzek sudetský, suchopýrek alpský nebo hořec tečkovaný.

Po stanutí na horní nádrži se turistům nabízí pohled nejen na Praděd, ale také na Petrovy kameny a celý hřeben až po Ztracené kameny. Na protilehlé straně je vidět celý horský masiv k Červenohorskému sedlu a za ním pak celé pásmo Keprníku. V dálce může turista spatřit Králický Sněžník, Orlické hory se Suchým vrchem a Bukovou horou a za velmi příznivého počasí i samotné Krkonoše⁹⁰.

⁸⁹ Přecherčpávací vodní elektrárna Dlouhé Stráně. Skupina ČEZ [online]. Praha: ČEZ, 2016 [cit. 2016-03-25].

Dostupné z: <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elekriny/obnovitelne-zdroje/voda/dlouhe-strane.html>

⁹⁰ KOBZA, Miroslav. Cestou necestou za tajemstvím Hrubého Jeseníku. První vydání. Praha: Regia s.r.o., 2015. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-20-7.

6 REALIZACE A POPIS ZÍSKANÝCH PARAMETRŮ VÝZKUMU

Z proběhlého výzkum v terénu byly získané údaje zaznamenány přímo do Dotazníku. Během výzkumu bylo vždy pořízeno několik ilustračních fotografií, které dokumentují některé zadané parametry, např. nerovnosti a výmoly na trase, dostupná parkovací místa, turistické značení, aj.

6.1 Trasa č. 1 Naučná stezka Rejvíz

6.1.1 Základní údaje o trase

Mapové podklady: www.mapy.cz © Seznam.cz, a.s. Tematická vrstva: vlastní šetření, 14. 7. 2015

Název trasy

Trasa z Rejvízu k Velkému mechovému jezírku je od roku 1970 otevřena jako naučná stezka Rejvív.⁹¹

Směr trasy

Začátek trasy je ihned u autobusové zastávky Zlaté Hory, Rejvív, zotavovna. Trasa dále vede přes rozcestí Pod Rejvízem, Vstup do rezervace, U mechového jezírka až k samotnému Mechovému jezírku.

Geografické umístění

Parkoviště Rejvív: N: 50°13'45.87", E: 17°17'53.11"

Velké mechové jezírko: N: 50°13'11.76", E: 17°17'12.58"

Typ turistické trasy

Naučná stezka.

Charakter trasy

Charakter trasy je místní. Trasa začíná na parkovišti Rejvív, odkud vede k Velkému mechovému jezírku. Turista se po stejné trase vrací zpět do výchozího místa.

Délka

Celková délka trasy, tedy k Velkému mechovému jezírku a zpět, měří 5 km.

Převýšení

Celkové převýšení na trase dosahuje 24 m.

Náročnost

Úroveň náročnosti trasy byla vyhodnocena jako střední. A to z důvodu potřeby částečné asistence při překonávání překážek a bariér na trase.

⁹¹ Naučná stezka Rejvív - Mechové Jezírko. Jeseníky Info: turistický informační portál [online]. Jeseník, ©2002-2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/naucna-stezka-rejviz-mechove-jezirko>

Obtížnost pro osoby na vozíku

Obtížnost trasy byla vyhodnocena jako červená. A to díky maximálnímu stoupání trasy 11,5%. Trasa vede po asfaltovém, přírodním a dřevěném povrchu. Na trase se objevují bariéry v podobě kořenů, kamenů a dešťových svodnic. Z tohoto důvodu je pro její sjízdnost, u osob s tělesným postižením, potřeba asistence další osoby. Dále je možné využít pro sjízdnost trasy handbike, který větší šířce pneumatik s terénním vzorkem, snáze zdolává překážky na trase.

Charakteristika

Největší zajímavostí trasy je samotné Velké mechové jezírko. Díky rašeliništím, která nabízí vhodnou půdu pro mnoho rostlin, ale také zvířat, byla tato oblast vyhlášena za národní přírodní rezervaci.

Další zajímavostí Rejvízu jsou turisticky lákavé dřevěné vyřezávané židle v dřívější Noskově chatě, dnes Penzionu Rejvív. Tyto židle mají místo opěradel vyřezané obličejy dřívějších návštěvníků zmíněné chaty.⁹²

Významnou stavbou na Rejvízu, je monumentální pomník z roku 1929, který byl vystaven padlým obyvatelům Rejvízu za 1. světové války.⁹³ Pomník se nachází 600 m od parkoviště na Rejvízu.

Počet zastavení je na hodnocené trase celkem 5. Na každém zastavení se turista díky tabulím (ve výšce 1 m od země) může dočíst, jak a kdy došlo ke vzniku mechových jezírek, jaké rostliny a zvířata se zde vyskytují a jak se v takové krajině chovat.⁹⁴

Dopravní dostupnost

Turista může využít vlastní dopravní prostředek, parkoviště se nachází přímo u začátku hodnocené trasy.

⁹² Historie Penzionu Rejvív. *Penzion Rejvív* [online]. 2009 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.rejviz.com/cz/historie.php>

⁹³ Rejvív: Pomník Obětem 1. světové války. *Spolek pro vojenská pietní místa* [online]. 2014 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.vets.cz/vpm/17228-pomnik-obetem-1-svetove-valky/>

⁹⁴ Naučná stezka Rejvív - Mechové Jezírko. *Jeseníky Info: turistický informační portál* [online]. Jeseník, ©2002-2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/naucna-stezka-rejviz-mechove-jezirko>

Dále je možné využít autobusovou dopravu. Na začátku hodnocené trasy, u Penzionu Rejvív, se nachází autobusová zastávka Zlaté Hory, Rejvív, zotavovna. Nízkopodlažní autobusy sem nezajíždějí.

Stravovací zařízení

Nejbližší možnost občerstvení je v Penzionu Rejvív, který v letních měsících nabízí také venkovní posezení bez obsluhy. Další možností je chata Svoboda, od parkoviště na Rejvívě vzdálená 1 km nebo Restaurace Penzion „Na Paloučku“ vzdálená 0,8 km.

Dostupné služby a příslušenství

Běžné WC může turista na hodnocené trase využít pouze v rámci restaurací nebo penzionů na samotném počátku trasy. Bezbariérové WC se v přímé blízkosti ani během turistické trasy nevyskytuje.

Dostupné služby, které nabízí některé hotely, chaty nebo penziony jsou: půjčování horských kol a koloběžek, dále masáže a wellness pobyty, projížďky na koních nebo venkovní plavecký bazén.

6.1.2 Popis trasy

0,0 km (780 m. n. m. – parkoviště Rejvív) – 0,8 m (760 m. n. m. – Pod Rejvívem).
Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 5,1%.
- Maximální klesání: -11 %.
- Šíře cesty do 3 metrů.
- Stav povrchu: občasné výmoly, ve kterých se za deště udržuje voda.
- Barva turistické značky: žlutá, značka naučné stezky

0,8 km (760 m. n. m. – Pod Rejvívem) – 1,8 km (790 m. n. m. – Vstup do rezervace)
Povrch úseku je lesní, zpevněný menšími kameny, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 11,5%.
- Maximální klesání: -6,2 %.
- Šíře cesty do 3 metrů.

- Stav povrchu: občasné výmoly, ve kterých se za deště udržuje voda, přes cestu vedou svody dešťové vody, kořeny stromů, které zasahují do cesty.
- Barva turistické značky: značka naučné stezky.
- Na rozcestí Pod Rejvízem odbočuje žlutá turistická značka vlevo, směr Bublavý pramen.

1,8 km (790 m. n. m. – Vstup do rezervace) – 2,2 km (790 m. n. m. – U mechového jezírka). Povrch úseku je dřevěný chodník. Za deštivého počasí může být kluzký.

- Maximální stoupání: 4,7%
- Maximální klesání: -5,6 %.
- Šíře cesty 1,2 m.
- Stav povrchu: bez významných mezer mezi jednotlivými prkny chodníku.
- Barva turistické značky: značka naučné stezky, modrá.

2,2 km (790 m. n. m. – U mechového jezírka) – 2,5 km (773 m. n. m. – Velké mechové jezírko). Povrch úseku je dřevěný chodník. Za deštivého počasí může být kluzký.

- Maximální stoupání: 0 %.
- Maximální klesání: 0,3 %.
- Šíře cesty 1,2 m.
- Stav povrchu: bez významných mezer mezi jednotlivými prkny chodníku.
- Barva turistické značky: značka naučné stezky.
- Na rozcestí U mechového jezírka modrá turistická značka odbočuje vpravo, směr Vrchovištní potok.

6.1.3 Přístup k trase

Parkoviště

Parkoviště, kde se také nachází počátek hodnocené trasy, je jednou z možností, kde lze bezplatně parkovat. Parkoviště se nachází naproti Penzionu Rejvíz. Jeho kapacita je 25 míst. Přímo u Penzionu Rejvíz je však možné využít dalších 7 parkovacích míst.

Další možností, kde lze parkovat, je parkoviště na samotné hodnocené trase, vzdálené 20 m od jejího počátku. Toto parkoviště je zatravněné, s kapacitou do 40 míst.

Vyhrazená parkovací místa

Na žádném z uvedených parkovišť nejsou vyhrazena parkovací místa.

Povrch/stav parkoviště

Z důvodu nepřítomnosti vyhrazených parkovacích míst, nelze zhodnotit jejich povrch nebo stav.

Přístupový chodník

K počátku hodnocené trasy je potřeba z parkoviště před Penzionem Rejvív přejít na druhou stranu vozovky, kde je počátek a také první zastavení naučné stezky Rejvív.

Pokladna, prostor před přepážkou

Pro vstup do rezervace je nutné si zakoupit vstupenku; pro dospělé osobu za cenu 20 Kč, pro dítě za 10 Kč. Lístky se prodávají v dřevěné boudě, 150 m vzdálené od rozcestí Vstup do rezervace. Před pokladnou je manipulační prostor s průměrem 2 m. Lístky se zde prodávají většinou před pokladnou přímo do rukou příchozích turistů.

6.1.4 Bezpečnost, mobiliář a značení trasy

Bezpečnost trasy

Hodnocená trasa vede z parkoviště Rejvív po rozcestí Pod Rejvívem podél luk a polí na levé straně, po pravé straně trasy je smrkový les. Během tohoto úseku nejsou na cestě žádné obrubníky, lemování, svodidla ani jiné bezpečnostní prvky. Na tomto úseku se vyskytují občasné výmoly do 2 cm. Veřejné osvětlení se na celé délce trasy nevyskytuje.

Úsek z rozcestí Pod Rejvívem k rozcestí Vstupu do rezervace je již veden pouze smrkovým lesem. Cesta je zpevněná, avšak s bariérami v podobě výmolů, kořenů a svodnic dešťové vody. Ani na tomto úseku se nevyskytují žádná zábradlí, madla a jiné bezpečnostní prvky.

Od rozcestí Vstupu do rezervace až k Velkému mechovému jezírku vede trasa po dřevném chodníku, širokém 1,2 m. Chodník je bez významnějších mezer mezi jednotlivými prkny. Na chodníku se v jednom místě vyskytuje propad dřevěného prkna o 5 cm.

Chodník vede lesním porostem, proto je úsek spíše stinný. Na posledních 10 metrech je podél dřevěného chodníku připevněno dřevěné zábradlí ve výšce 90 cm od země.

Zábradlí se dále vyskytuje kolem studánky, která však vybočuje z chodníku hodnocené trasy. Přístup ke studánce je po 0,5 m širokých dřevěných prknech.

U Velkého mechového jezírka jsou zábrany v podobě zábradlí, které brání před upadnutím/sjetím přímo do jezírka. Dřevěné zábradlí, s příčnými i podélnými příčkami, sahá do výšky 1 m od země. Manipulační prostor u jezírka je víc jak 3 m.

Na dalších místech hodnocené trasy se zábradlí, ani jiné zábrany před případným upadnutím/sjetím z chodníku již nevyskytuje.

Mobiliář

Penzion Rejváz nabízí venkovní posezení s krytou terasou v letním období. Přístup na tuto terasu je bariérový díky schodu o výšce do 10 cm. Před Penzionem Rejváz se dále nachází lavičky k odpočinku. Lavičky jsou částečně ukryty pod střechou penzionu, je tedy možné je využít k odpočinku za slunečného nebo také deštivého počasí. Lavičky jsou s dřevěnou opěrkou na záda a kovovými opěrkami na ruce. Jejich výška je 43 cm od země.

Další možností k odpočinku jsou dřevěné lavičky u samotné pokladny před stupem do rezervace. Výška lavičky je 40 cm od země, bez opěrek na záda nebo na ruce. Prostor před pokladnou je zastřešený.

Poslední možností k posezení jsou 2 dřevěná krytá posezení přímo u Velkého mechového jezírka. Posezení poskytuje opěrku zad, ne však opěrky rukou. Výška posezení je 45 cm. Manipulační prostor před oběma posezeními je minimálně 3 m.

Na hodnocené trase se vyskytuje jediné místo k načerpání pitné vody. Jedná se o přírodní studánku ve vzdálenosti 200 m od pokladny, ji v samotné rezervaci. Přístup a manipulační prostor je bariérový. Přístupová prkna vybočují z dřevěného chodníku hodnocené trasy a jsou asymetricky položena. Jejich šířka je 0,5 m.

Značení

První informační tabule je umístěna přímo u Penzion Rejváz. Je to také první z osmi zastavení celé naučné stezky. Všechny informační tabule jsou umístěny ve výšce 90 cm od země.

Směrové ukazatele jsou po celé hodnocené trase připevněny na dřevěných, zastřešených kůlech, ve výšce 2 m od země. Ukazatele jsou nepoškozené a dobře čitelné.

Tabule s turistickou mapou se na trase vyskytuje hned na první informační tabuli na počátku hodnocené trasy.

6.2 Trasa č. 2 Naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu

6.2.1 Základní údaje

Mapa

Mapové podklady: www.mapy.cz © Seznam.cz, a.s. Tematická vrstva: vlastní šetření, 21. 6. 2015

Název trasy

Hodnocená trasa je označena jako naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu. Začátek naučné stezky se uvádí od Hotelu VZ Ovčárna, oficiálně je však toto parkoviště před Chatou Sabinkou, které je od Hotelu VZ Ovčárna vzdáleno 150 m. Trasa pokračuje na samotný vrchol nejvyššího bodu Moravy, Praděd. Konec hodnocené trasy je opět na parkovišti Ovčárna před Chatou Sabinkou.

Směr trasy

Z parkoviště Ovčárna od Chaty Sabinky trasa pokračuje k Hotelu VZ Ovčárna a dále k rozcestí U Barborky. Odtud turista pokračuje přes rozcestí Pod Pradědem až k poslednímu směrovému ukazateli – Praděd rozcestí. Odtud už je jen samotný výstup na vrchol Pradědu. Z Pradědu hodnocená trasa vede po stejné cestě zpět.

Geografické umístění

Parkoviště Ovčárna: N: 50°04'13.47", E: 17°14'28.80"

Praděd: N: 50°04'58.70", E: 17°13'53.76"

Typ turistické trasy

Tato trasa je určena jak pro pěší turistiku, tak také pro cyklisty a koloběžky. V zimě je hojně využívaná běžkaři.

Charakter trasy

Charakter trasy je místní. Trasa začíná na parkovišti Ovčárna před Chatou Sabinkou. Turistickým cílem je vrchol Praděd, odkud se turista vrací do výchozího bodu zpět po stejné trase.

Délka

Celková délka trasy, tzn. z parkoviště Ovčárna na vrchol Pradědu a zpět, měří 7,5 km.

Převýšení

Převýšení trasy z parkoviště Ovčárna na vrchol Pradědu je 190 m.

Náročnost

Z důvodu prudkého stoupání a klesání, převážně v úseku před samotným vrcholem Pradědu, byla náročnost trasy vyhodnocena jako velká.

Obtížnost pro osoby na vozíku

Tato trasa byla díky maximálnímu stoupání 13,3 %, označena černou barvou.

Charakteristika

Díky zpevněnému asfaltovému povrchu, je trasa dostupná nejen turistům, ale také cyklistům, rodinám s kočárkem, turistům na koloběžkách a také osobám pohybujícím se na ortopedickém vozíku. Turisté si mohou k usnadnění cesty zpět z Pradědu zapůjčit koloběžky.

Dopravní dostupnost

Na počátek trasy, tj. parkoviště Ovčárna, jezdí pravidelně kyvadlová doprava z nejbližší autobusové zastávky Karlova Studánka - Hvězda. Vzdálenost autobusové zastávky je 5,4 km od parkoviště Ovčárna. Nízkopodlažní spoje zde nejezdí. Doprava vlastním autem na parkoviště Ovčárna je možná, avšak pouze v celou hodinu. Sjezd z parkoviště Ovčárna je pak možný každou půlhodinu. Osobám ubytovaným přímo na vysílači Praděd je možné v zimních měsících zajistit odvoz přímo až k Pradědu.

Stravovací zařízení

Na začátku trasy je možné se občerstvit ve venkovním posezení nebo uvnitř Chaty Sabinka. Díky nedostatku manipulačního prostoru v chatě a při vstupu do chaty, je stravování, pro osobu na vozíku, nepřístupné.

Druhou možností, kde se turisté mohou občerstvit, je Hotel VZ Ovčárna. Hotel se nachází 150 m od parkoviště Ovčárna. Přístup do hotelu je pro osobu na vozíku bariérový díky schodům, v hotelu se nenachází výtah.

Na rozcestí U Barborky může turista dojít, po 230 m, k Horské chatě Barborka. I zde je možnost občerstvení, jak ve venkovním posezení, tak uvnitř chaty. Chata je bariérová v podobě schodu a úzkých dveří u samotného vstupu do chaty.

Od rozcestí U Barborky, se po 330 m, nachází odbočka ke Sporthotelu Kurzovní. Hotel nenabízí možnost bezbariérového občerstvení osobám pohybujícím se na ortopedickém vozíku. A to z důvodu bariérového přístupu do restaurace v podobě schodiště.

Poslední možnost, kde se na hodnocené trase lze občerstvit, je samotná restaurace na vrcholu Pradědu. Pro vstup do restaurace je potřeba zdolat 10 kamenných schodů se zábradlím. Výška schodu je 10 cm. Restaurace poskytuje také venkovní posezení, terasa je však vyvýšená na třech kamenných schodech o výšce 10 cm.

Dostupné služby a příslušenství

Hotel VZ Ovčárna poskytuje půjčování horských kol, koloběžek, v zimních měsících půjčovnu lyží nebo běžek. Sporthotel kurzovní nabízí odpočinek ve formě wellness pobytů.

Bezbariérové WC se na hodnocené trase vyskytuje v Hotelu VZ Ovčárna, dále v Chatě Barbora i ve Sporthotelu Kurzovní. Přístup k těmto bezbariérovým toaletám je však znemožněn díky schodišti, která se vyskytují u všech přístupových cest k popsaným toaletám.

6.2.2 POPIS TRASY

0 km (1295 m. n. m – parkoviště Ovčárna) – 0,2 km (1306 m. n. m. – Hotel VZ Ovčárna). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 8,7%.
- Maximální klesání: 0 %.
- Šíře cesty 4 m.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: červená, zelená, modrá, modrá cyklotrasa, značka naučné stezky.
- Na tomto úseku se otevírají pohledy jak na samotný Praděd, ale také na Petrovy kameny. V dosahu do 150 m od Hotelu VZ Ovčárna je stanice Horské služby.

0,2 km (1306 m. n. m. - Hotel VZ Ovčárna) – 1 km (1315 m. n. m. - rozcestí U Barborky). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 8,7%.
- Maximální klesání: -4,3 %.
- Šíře cesty do 4 metrů.
- Stav povrchu: bez bariér. Barva turistické značky: červená, zelená, modrá, modrá cyklotrasa, značka naučné stezky.
- Na rozcestí se odděluje modrá turistická značka k Hotelu Barborka a pokračuje dále jako naučná stezka Bílá Opava.

1 km (1315 m. n. m. - rozcestí U Barborky) – 1,2 km (1333 m. n. m. - odbočka ke Sporthotelu Kurzovní). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 8,7 %
- Maximální klesání: 0 %.
- Šíře cesty do 4 metrů.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: červená, zelená, modrá cyklotrasa, značka naučné stezky.
- U hotelu se nabízí turistům vyhlídka na Petrovy kameny. Je to také poslední možnost občerstvení před samotným vrcholem na Pradědu.

1,2 km (1333 m. n. m. - odbočka ke Sporthotelu Kurzovní) – 2,19 km (1405 m. n. m. - rozcestí Pod Pradědem). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 11,6 %.
- Maximální klesání: 0 %.
- Šíře cesty do 4 metrů.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: červená, zelená, modrá, modrá cyklotrasa, značka naučné stezky.
- Modrá turistická barva se na hodnocenou trasu opět napojuje z pravé strany z Divokého dolu.

2,19 km (1405 m. n. m. - rozcestí Pod Pradědem) – 2,57 km (1414 m. n. m. - Praděd rozc.). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 7,8 %
- Maximální klesání: -4 %.
- Šíře cesty do 4 metrů.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: červená, zelená, modrá, modrá cyklotrasa, značka naučné stezky.
- Na rozcestí, se z hodnocené trasy odděluje červená, zelená a cyklotrasa, která pokračuje k turistické chatě Švýcárna.

2,57 km (1414 m. n. m. Praděd rozc.) – 3,73 km (1485 m. n. m. – Praděd). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 13,3 %
- Maximální klesání: -7,5 %.
- Šíře cesty do 4 metrů.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: modrá, značka naučné stezky.
- Vrchol Pradědu - druhý nejvyšší vrchol České republiky, vysílač na Pradědu - nejvyšší bod České republiky. Na Pradědu se také nachází historický trojmezník, který dříve vyznačoval nejen hranici tří panství, ale také hranici mezi Moravou a Slezskem.

6.2.3 PŘÍSTUP K TRASE

Parkoviště

Parkoviště pro veřejnost se nachází na začátku hodnocené trasy – parkoviště Ovčárna. Pro výjezd osobním autem na parkoviště Ovčárna z parkoviště na sedle Hvězda, vzdáleném 5,4 km, je potřeba uhradit poplatek v létě 250 Kč, v zimě 450 Kč. V případě držitele průkazu ZTP je to 100 Kč v létě a 200 Kč v zimě. Držitel průkazu ZTP/P má povolen vstup zcela zdarma. Samotné parkoviště na Ovčárně se již neplatí, poplatek je zahrnut v ceně výjezdu. Počet parkovacích míst je cca 40. Dále jsou zde vyhrazená místa pro autobusovou dopravu.

Vyhrazená parkovací místa

Parkoviště je bez vyhrazených parkovacích míst.

Povrch/stav parkoviště

Parkoviště je asfaltové, zpevněné. Nejsou zde žádné obrubníky ani jiné bariéry, povrch parkoviště je ve velmi dobrém technickém stavu.

Přístupový chodník

Vzhledem k faktu, že hodnocená trasa začíná právě na parkovišti Ovčárna, není zde žádný přístupový chodník. Povrch je pevný, rovný, za deštivého počasí nerozbahněný, avšak může být částečně kluzký.

Pokladna, prostor před přepážkou

Prodejní místo výjezdního a parkovacího lístku na parkovišti na sedle Hvězda a také na parkovišti Ovčárna, je v malém dřevěném domku. Přístup je v obou případech omezen schodem. Prodejce však lístky prodává rovnou řidiči v autě, není proto nutné z auta vystupovat. Vstup na hodnocenou trasu není jinak zpoplatněn.

6.2.4 BEZPEČNOST, MOBILIÁŘ A ZNAČENÍ TRASY

Bezpečnost trasy

Celá trasa vede po asfaltové silnici, kterou z obou stran obklopují vzrostlé smrky. Trasa se nejprve pozvolna, následně prudce stáčí vpravo tak, že samotnou horu Praděd obkrouží. Teprve až na Praděd rozcestí se začínají otevírat výhledy na okolní krajinu. Do té doby pouze probleskuje mezi stromy vysílací věž na Pradědu. Trasa je proto částečně stinná.

Souběžně s trasou vede 1 m od okraje pravé strany cesty svodnice dešťové vody.

200 m před Praděd jsou po levé straně cesty, na úseku 50 m, umístěna svodidla. D8le svodidla pokračují opět po levé straně cesty. Začátek je na Praděd rozcestí a délka svodidel je 50 m. Za dalších 400 m je souvislý pás svodidel po levé straně cesty, který vede téměř na samotný vrchol Pradědu.

Po obvodu vysílače na Pradědu je asfaltová cesta zajištěna obrubníky po obou stranách. Jiné bezpečnostní prvky se na trase nevyskytují.

Mobiliář

K odpočinku slouží lavička na autobusové zastávce na parkovišti Ovčárna. Přístup k lavičce je přes obrubník vysoký 10 cm, povrch je nerovný. Dřevěná lavička nemá opěrky na záda ani na ruce, je vysoká 35 cm od země.

Další zastavení nabízí několik nedávno zbudovaných posezení podél celé trasy, např. na rozcestí Pod Pradědem. Žádné posezení však není zastřešeno před nepřízní počasí.

Za 1,5 km od začátku trasy je po pravé straně cesty studánka. Přístup ke studánce je bariérový díky nerovnému sjezdu ve výšce 15 cm pod úroveň cesty. Na trase se další možnost načerpání vody již nevyskytuje.

Značení

Od parkoviště Ovčárna celou trasu provází 8 informačních panelů, a to z důvodu přítomnosti naučné stezky Se skřítkem okolím Pradědu. Na tabulích návštěvníky hor seznámí skřítek od Petrových kamenů s tamní historií a přírodou.⁹⁵

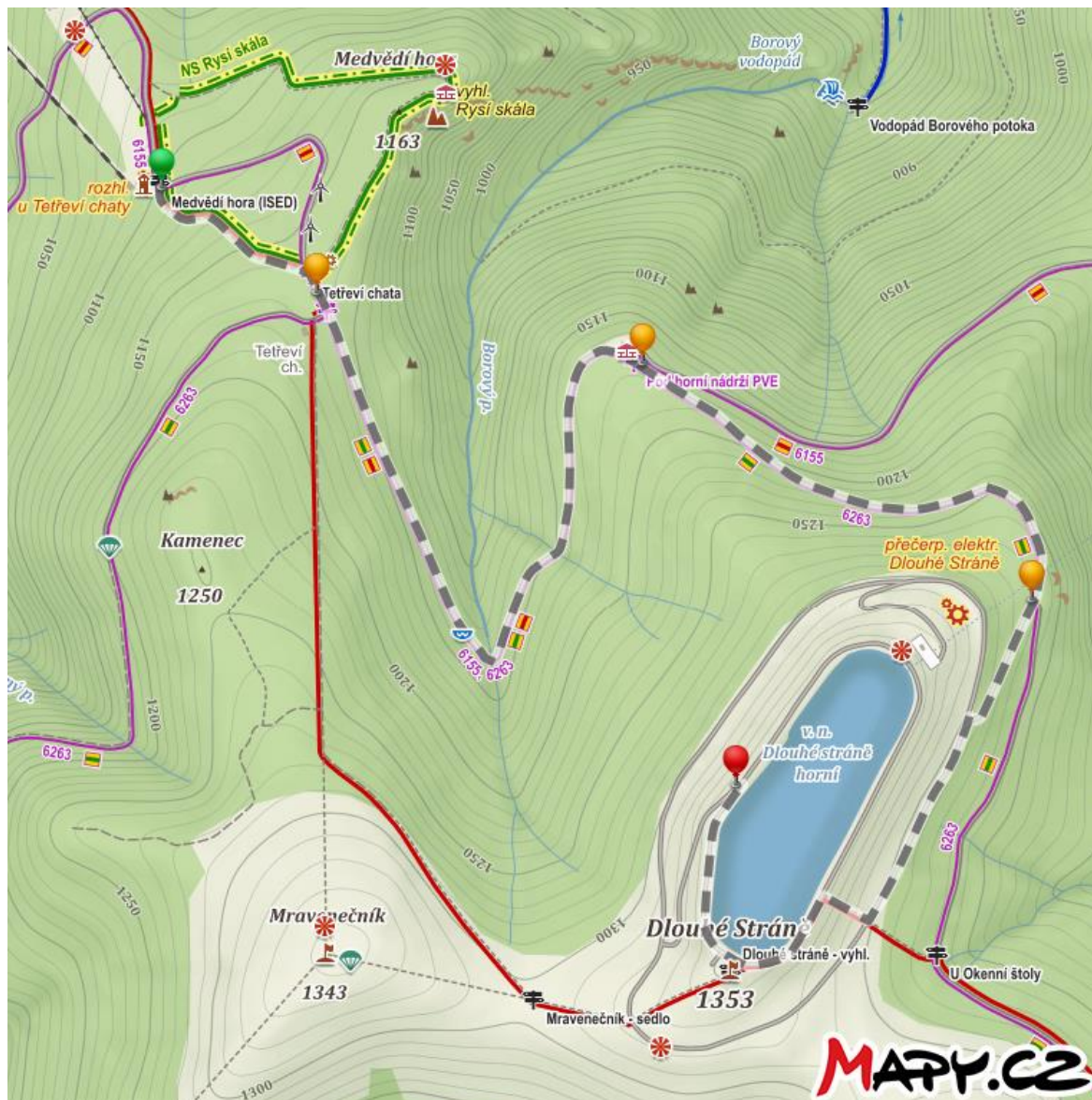
Dále se u parkoviště nachází turistická mapa a další informační tabule o národní přírodní rezervaci Praděd. Barevné směrové ukazatele jsou připevněny na dřevěných kůlech se zastřešením, ve výšce od 1,3 m od země. Pro orientaci v mlze slouží také dřevěné tyče, které lemují celou pravou stranu cesty až k ukazateli Praděd rozcestí. Odtud jsou na vrchol Pradědu tyče umístěny na levé straně cesty. Tyče jsou umístěny za svodnicí dešťové vody, tzn. 2 m od pravého okraje cesty. Směrové ukazatele na Praděd rozcestí, jsou umístěny ve výšce 3 m nad zemí. A to z důvodu předcházení zapadnutí sněhem.

⁹⁵ Actea, CHKO Jeseníky a Ministerstvo životního prostředí. *Naučná stezka Se skřítkem okolím Pradědu*. Jeseníky, 2004.

6.3 Trasa č. 3 Medvědí hora - Horní nádrž PVE Dlouhé Stráně

6.3.1 Základní údaje

Mapa

Mapové podklady: www.mapy.cz © Seznam.cz, a.s. Tematická vrstva: vlastní šetření, 12. 9. 2015

Název trasy

Tato trasa nemá žádný oficiální název. Trasa začíná na rozcestí Medvědí hora. K tomuto rozcestí se turista může dostat buď z Areálu Kouty v Koutech nad Desnou, ze kterého jede šesti sedačková lanovka k samotnému začátku turistické trasy. Lanovka slouží od jara do podzimu nejen turistům, ale i cyklistům.

Směr trasy

Z rozcestí Medvědí hora trasa pokračuje k rozcestí Tetřeví chata, po němž následuje Rozcestí pod horní nádrží PVE. Posledním rozcestím před koncem trasy je Horní nádrž PVE DS (závora)“, odkud vede již jediná cesta k samotné horní nádrži PVE Dlouhé Stráně.

Geografické umístění

Medvědí hora: N: 50°05'11.80", E: 17°08'23.25"

Horní nádrž PVE Dlouhé Stráně: N: 50°04'26.18", E: 17°09'27.04"

Typ turistické trasy

Tato trasa je určena jako cyklistická. Dostupná je ale i turistům.

Charakter trasy

Charakter trasy je místní. Tzn., že trasa začíná na rozcestí Medvědí hora. Turistickým cílem je pak Horní nádrž PVE Dlouhé Stráně, odkud se turista vrací zpět do výchozího bodu po stejné trase.

Délka

Délka trasy z rozcestí Medvědí hora na horní nádrž PVE Dlouhé Stráně a zpět, měří 11 km. Je nutné však připočítat vzdálenost ze Ski areálu Kouty k rozcestí Medvědí hora, které turista překonává pomocí lanovky. Délka lanovky je 2 km. Tzn., že vzdálenost hodnocené a přístupové trasy tam i zpět, měří celkem 16,2 km.

Převýšení

Převýšení trasy z rozcestí Medvědí hora na PVE Dlouhé Stráně je 225 m.

Náročnost

Na základě výzkumu, byla tato trasa vyhodnocena svoji náročností jako velká. A to z důvodu prudkého stoupání a klesání v průběhu celé trasy.

Obtížnost pro osoby na vozíku

Tato trasa byla, z důvodu velkého převýšení, označena černou barvou.

Charakteristika

Díky zpevněnému asfaltovému povrchu, je trasa dostupná nejen turistům, ale také cyklistům, rodinám s kočárkem, turistům na koloběžkách a také osobám pohybujícím se na ortopedickém vozíku. I přes větší vzdálenost od samotného Ski areálu Kouty a převýšení trasy, je možné využít k usnadnění trasy jak lanovku, tak minibus, který jezdí kyvadlově od horní stanice lanovky k horní nádrži PVE Dlouhé Stráně i zpět p stejné trase.

Dopravní dostupnost

Turista pohybující se na vozíku může využít vyhrazené parkoviště ve Ski areálu Kouty.

Další možností je autobusová doprava. Zastávka Loučná nad Desnou, Kouty nad Desnou, sportovní areál, se nachází ihned u vstupu do Ski areálu Kouty.

V době od 16. 04. 2016 do 14. 11. 2016, z důvodu rekonstrukce silnice I. třídy číslo 44, označovaná též "I/44 Červenohorské sedlo, není autobusová doprava v provozu."⁹⁶ Hromadná veřejná doprava je zajišťována pouze vlakovými spoji. Vlakové nádraží je od Ski areálu Kouty vzdáleno 1,2 km. Přístupová cesta vede pouze po silnici. Do vlakové stanice Kouty nad Desnou zajíždí nízkopodlažní vlaková souprava pouze po předchozím nahlášení cestujících s omezením pohybu.

Stravovací zařízení

Možnosti občerstvení nabízí Ski areál Kouty hned několik. Restaurace Lyžárna, Cafeterie Nad Lávkou a Pizzerie Galerie. Poslední možností, kde se lze na trase občerstvit, je Bar U Medvěda, který je přímo u horní stanice lanovky, dostupný po asfaltové zpevněné cestě.

Bezbariérové občerstvení tak, aby bylo přístupné osobě pohybující se na vozíku, je možné pouze v Restauraci Lyžárna a ve venkovním posezení v Baru U Medvěda.

⁹⁶ Uzavírka silnice I/44 Kouty nad Desnou - Červenohorské sedlo pro její rekonstrukci etapa 2016. *Obec Loučná nad Desnou* [online]. Loučná nad Desnou: Užitečnýweb.cz, 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.loučna-nad-desnou.cz/1187-uzavirka-silnice-i-44-kouty-nad-desnou-cervenohorske-sedlo-pro-jeji-rekonstrukci>

Dostupné služby a příslušenství

Toalety ve Ski areálu Kouty jsou zdarma a dostupné všem návštěvníkům a turistům. Ski areál Kouty poskytuje také 1 bezbariérové WC. Toaleta je dostupná osobám na vozíku díky automatickým bezbariérovým dveřím, vedoucím přímo z venkovního prostoru. V dostupnosti na vozíku nebrání žádné prahy u dveří. Šířka dveří na toaletě je 75 cm. Výška WC je 53 cm. Madla jsou upevněná na obou stranách WC. Průměr manipulačního prostoru je větší, jak 90 cm. V případě, že osoba potřebuje tuto bezbariérovou toaletu využít, musí nechat otevřené dveře od toalety, aby měla dostatečný prostor pro vozík a samotné přisednutí. Toaleta není uzamykatelná na euroklíč, je volně přístupná. Zamykání je z vnitřní strany toalety pouze na kovový zámek. Na hodnocené trase se dále WC, ani bezbariérové WC již nevyskytuje.

Další nabízené a poskytované služby infocentra ve Ski areálu Kouty jsou: zajištění exkurze do PVE Dlouhé Stráně, objednání kyvadlové dopravy minibusem k PVE Dlouhé Stráně, půjčovna koloběžek, horských a celoodpružených kol. Ski areál Kouty nabízí také půjčovnu, servis a prodej lyžařského vybavení po celý rok.⁹⁷

⁹⁷Infocentrum a pokladny. *Ski areál Kouty* [online]. AMI Praha, 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.kouty.cz/leto/o-arealu-kouty/infocentrum>

6.3.2 Popis trasy

0 km (1106 m. n. m. - rozcestí Medvědí hora) – 0,7 km (1160 m. n. m. - rozcestí Tetřeví chata). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 20,7 %.
- Maximální klesání: -0,8 %.
- Šíře cesty 4 m.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: červená, zelená, značka naučné stezky.
- Na úseku u rozcestí Medvědí hora se nachází volně přístupná, bariérová rozhledna. Před samotným rozcestím Tetřeví chata, ve vzdálenosti 429 m od začátku úseku, turisté prochází kolem tří větrných elektráren.

0,7 km (1160 m. n. m. - rozcestí Tetřeví chata) – 2,4 km (1159 m. n. m. – Pod horní nádrží PVE). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 23,2 %.
- Maximální klesání: -13,6 %.
- Šíře cesty 4 m.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: červené značení pro cyklotrasu
- Úsek vede pod horní nádrží PVE Dlouhé stráně a nabízí pohledy do údolí Divoké Desné.

2,4 km (1159 m. n. m. – Pod horní nádrží PVE) – 3,6 km (1160 m. n. m. – Horní nádrž PVE DS (závora)). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 27,9 %.
- Maximální klesání: -10,9 %.
- Šíře cesty 4 m.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: červené značení pro cyklotrasu.
- Na rozcestí Pod horní nádrží PVE pokračuje asfaltová cesta buď dále k horní nádrží PVE Dlouhé Stráně, nebo prudce klesá opačným směrem k dolní nádrží PVE Dlouhé Stráně. U tohoto rozcestí se nachází nedávno zbudovaná, volně

přístupná útulna pro turisty a návštěvníky hor. Úsek hodnocené trasy končí na okružní cestě kolem horní nádrže PVE Dlouhé Stráně. Tato část trasy je velmi oblíbená mezi in line bruslaři pro velmi dobrý stav asfaltu a především pro nevšední výhledy při této sportovní aktivitě.

3,6 km (1160 m. n. m. - Horní nádrž PVE DS (závora)) – 5,6 km (1323 m. n. m. – horní nádrž PVE Dlouhé Stráně). Povrch úseku je zpevněný, asfaltový, za nepříznivého počasí nerozbahněný.

- Maximální stoupání: 28,1 %.
- Maximální klesání: -7,1 %.
- Šíře cesty 4 m.
- Stav povrchu: bez bariér.
- Barva turistické značky: bez turistického označení.
- Úsek začíná u rozcestí „horní nádrž PVE DS (závora). Odtud již turistická trasa není určena a není zde žádné barevné označení trasy.

6.3.3 Přístup k trase

Parkoviště

Ve Ski areálu Kouty se nachází 600 parkovacích míst, která jsou bezplatná po celý rok. Vzdálenost z parkoviště k dolní stanici lanovky je 450 m.

Vyhrazená parkovací místa

Ski areál Kouty poskytuje 12 vyhrazených parkovacích míst pro držitel průkazu ZTP nebo ZTP/P. Šířka jednoho parkovacího místa je 3,3 m. Vzdálenost vyhrazeného parkoviště od dolní stanice lanovky je do 450m.

Povrch/stav parkoviště

Parkoviště má nový asfaltový povrch bez výmolů a bariér. Parkoviště je viditelně označeno tabulí s uvedeným počtem vyhrazených parkovacích míst.

Přístupový chodník

Přístupová cesta k rozcestí Medvědí hora začíná na parkovišti ve Ski areálu Kouty. Z parkoviště musí turista dojít přes betonovou lávku, širokou 3,5 m, k dolní stanici lanovky. Za lávkou vede přístupová trasa lesní cestou s častými výmoly a kořeny. K dolní stanici lanovky musí turista překonat převýšení 49 m. n. m. na vzdálenosti 450 m. Takové převýšení je pro osobu na ortopedickém vozíku velmi náročné a téměř nepřekonatelné s ohledem na to, že posledních 200 m tohoto úseku, vede po šterkové cestě.

Z tohoto důvodu si může turista, před plánovanou cestou lanovkou, dohodnout výjezd autem až k dolní stanici lanovky. Tato cesta je určená pouze pro personál Ski areálu Kouty.

Pokladna, prostor před přepážkou

Pokladna infocentra v samotném Ski areálu Kouty je bezbariérová s automatickými dveřmi bez prahů.

6.3.4 Bezpečnost, mobiliář a značení trasy

Bezpečnost trasy

Trasa od horní stanice lanovky až k horní nádrži PVE Dlouhé Stráně vede po úbočí, které je minimálně zastíněno okolními stromy. Madla, lemování trasy nebo osvětlení se na asfaltové cestě nevyskytují. Svodidla se na cestě vyskytují ve vzdálenosti 2,3 km od horní stanice lanovky u horské útulny. Svodidla dále pokračují podél celé trasy až na samotný konec, tj. na horní nádrž PVE Dlouhé Stráně. Protože celá trasa vede po asfaltové cestě, která je ve velmi dobrém stavu, nevyskytují se na trase významné výmoly ani vyčnívající objekty. V případě poškození a nerovnosti trati, je možné se takové bariéry vyhnout.

Mobiliář

U horní stanice lanovky je možnost posezení u Baru U Medvěda. Prostor však není zastřešen, poskytuje pouze možnost posezení u venkovních kovových stolů se židlemi s opěrkami na obě ruce a na záda. Přístup k posezení je od horní stanice lanovky po rovné, šterkové, zpevněné cestě. Samotný Bar U Medvěda však není bezbariérový, a to díky širce vstupních dveří a manipulačního prostoru v baru.

Na trase se vyskytuje další a zároveň poslední posezení, vzdálené 2,3 km od rozcestí Medvědí hora, a to u turistické útulny. Posezení je před, nebo přímo uvnitř útulny. Přístup k

venkovnímu posezení je šterkový, částečně zpevněný. Za deště může být mírně bahnitý. Venkovní dřevěné posezení poskytují buď nezastřešené lavice, 40 cm vysoké, bez opěrky na záda, nebo zastřešená terasa útulny, na kterou však vedou 4 kamenné schody, o výšce do 10 cm. Před útulnou je vytvořené ohniště, na jehož jedné straně jsou umístěny dvě dřevěné lavice. K ohništi je přístup bez bariér s neomezeným manipulačním prostorem. Uvnitř útulny je 1 místnost v přízemí, kde jsou dřevěné lavice a stůl. Manipulační prostor v místnosti je do 1,30 m s bariérami. A to v podobě těžce a nedostatečně otevírajícím se dveřím, které se otevírají dovnitř, nerovnému kamennému povrchu podlahy a především stolu a lavicím, zabírajícím většinu prostoru v místnosti. Pro nocleh slouží podkroví, do kterého se lze dostat pouze po dřevěném žebříku.

Na celé délce trasy není k dispozici studánka ani jiná možnost načerpání vody.

Značení

První orientační mapa se nachází 80 m od horní stanice lanovky. Mapa je v měřítku 1:30 000 a ve výšce 1 m od země. U této mapy se také nachází rozcestník, kde jsou směrové ukazatele ve výšce 2 m od země. Jak mapa, tak rozcestník jsou přímo u hodnocené cesty. Ukazatele jsou připevněné na dřevěném sloupu se stříškou.

Další informační tabulí je mapa naučné stezky Rysí skála. Tato stezka má stejný začátek cesty, jako hodnocená trasa k horní nádrži PVE Dlouhé Stráně, avšak za 600 m na rozcestí Tetřeví chata, se odpojuje z této trasy a pokračuje dále vlevo po naučné stezce, označené zelenou barvou.

Rozcestník Tetřeví chata se nachází za 600 m od začátku hodnocené trasy. Rozcestník je přímo u hodnocené cesty. Ukazatele jsou připevněné na dřevěném sloupu se stříškou, ve výšce 2 m od země.

Rozcestník Pod horní nádrží PVE, je vzdálený 1,7 km od rozcestí Tetřeví chata označuje změnu barvy turistické trasy k horní stanici PVE Dlouhé Stráně, a to na barvu zelenou. Rozcestník se nachází v levotočivé zatáčce za svodidly hlavní cesty. Ukazatele jsou připevněné na dřevěném sloupu se stříškou ve výšce 2 m od země.

Za 1,2 km od předchozího rozcestníku, ve výšce 2 m od země, se nachází poslední orientační místo, Horní nádrž PVE DS (závora). Z tohoto bodu již pokračuje turista bez barevně, nebo jinak značené trasy až na samotný vrchol PVE Dlouhé Stráně.

Na okruhu kolem horní nádrže jsou umístěny tabule s mapami, na kterých se turista může zorientovat v pohledu přímo před sebou na okolní vrcholy. Tyto nakloněné tabule jsou umístěny 50 cm od země.

6.4 Hodnocení výzkumu

6.4.1 Trasa č. 1 naučná stezka Rejvíz

Do jaké míry jsou předem vybrané turistické trasy v Jeseníkách (zaměřeno na povrch, sklon, překážky a délku trasy) sjízdné pro osoby využívající k pohybu ortopedický vozík?

Povrch hodnocené trasy je z počátku asfaltový bez bariér. Od rozcestí Pod Rejvízem k rozcestí Vstup do rezervace, se povrch cesty mění na přírodní zpevněný, který se ani za deštivého počasí, nepodmáčí a je sjízdný na ortopedickém vozíku. Od rozcestí Vstup do rezervace až k Velkému mechovému jezírku, tvoří povrch trasy dřevěný povalový chodník.

Výzkumem bylo zjištěno, že v úseku od rozcestí Pod Rejvízem k rozcestí Vstup do rezervace, je maximální sklon této části trasy 11,5 %. Dle zadaných parametrů Dotazníku, byla trasa označena červenou barvou. Trasa je tedy sjízdná na ortopedickém vozíku za pomoci druhé osoby, případně osobou na vozíku s velmi dobrou fyzickou kondicí.

Od rozcestí Pod Rejvízem se na trase vyskytují bariéry v podobě kořenů, výmolů a svodnic dešťové vody. Tyto bariéry mohou pro osobu na vozíku představovat značné, někdy i nepřekonatelné potíže při sjízdnosti cesty. Dřevěný povalový chodník, který tvoří úsek trasy od Vstupu do rezervace až k Velkému mechovému jezírku, plynule navazuje na zpevněnou trasu. Není tedy potřeba překonávat žádný schod ani jinou bariéru.

Na základě výzkumu bylo zjištěno, že trasa, pro svoji délku 5 km, je pro osobu pohybující se na ortopedickém vozíku, nenáročnou turistickou trasou.

Pro jakou cílovou skupinu, jsou vybrané turistické trasy vhodnější z pohledu jejich dostupnosti (osoby pohybující se na mechanickém vozíku/osoby pohybující se na mechanickém vozíku s doprovodem/osoby pohybující se na elektrickém vozíku/handbikery)?

Trasa byla, na základě sklonu trasy a vyskytujících se bariér na trase, vyhodnocena jako sjízdná pro osoby pohybující se na mechanickém vozíku s doprovodem a dále pro osoby pohybující se na elektrickém vozíku nebo handbikery.

Jaké bezbariérové služby (občerstvení, toalety, parkoviště, veřejná doprava) jsou poskytovány v blízkosti nebo v průběhu vybraných turistických tras?

Na začátku hodnocené trasy, tj. v samotné obci Rejvív, jsou poskytovány služby v podobě občerstvení, ubytování, nabídka volnočasových aktivit a také WC.

Pro osoby pohybující se pouze na ortopedickém vozíku však zcela bezbariérové služby nabízeny nejsou. Turista, pohybující se na vozíku, potřebuje vždy pomoc další osoby. A to i v případě zajištění základních lidských potřeb, jako jsou vylučování nebo obstarání tekutin a stravy.

Parkoviště se na hodnocené trase vyskytují celkem tři. První se nachází na samotném začátku naučné stezky, naproti Penzionu Rejvív, druhé parkoviště před Penzionem Rejvív a poslední, 20 m vzdálené, zatravněné parkoviště.

Všechna parkoviště disponují dostatečnou kapacitou, avšak ani jedno z uvedených, nemá vyhrazená parkovací místa. Zatravněné parkoviště je navíc ze tří stran oploceno, což může představovat pro osobu pohybující se na vozíku, bariéru jak při nastupování, tak vystupování z vozidla. Další překážkou v pohybu může být zatravněný povrch parkoviště. Za vlhkého nebo deštivého počasí je povrch bahnitý a stane se pro ortopedický vozík neprůjezdný. V takovém případě je pro turistu na vozíku nutný doprovod a pomoc další osoby při průjezdu z parkoviště na asfaltový povrch trasy.

Autobusová zastávka se nachází přímo na začátku hodnocené trasy, tedy naproti parkoviště před Penzionem Rejvív. Nízkopodlažní autobusy na tuto zastávku nejezdí, pro osoby pohybující se na vozíku je proto nedostupná.

6.4.2 Trasa č. 2 Naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu

Do jaké míry jsou předem vybrané turistické trasy v Jeseníkách (zaměřeno na povrch, sklon, překážky a délku trasy) sjízdné pro osoby využívající k pohybu ortopedický vozík?

Povrch, od samého počátku ke konci hodnocené trasy, je asfaltový. Pro pohyb osob na vozíku, je takový povrch vhodný a velmi dobře sjízdný. A to z důvodu neměnnosti stavu povrchu při nepříznivém počasí.

V úseku Praděd rozcestí k vrcholu Pradědu, dosahuje trasa maximální sklon 13,3 %. Jedná se tedy o příkrý sklon cesty, který je pro osobu samostatně se pohybující na vozíku, v podstatě nepřekonatelný. Proto byla trasa, na základě vyhodnocení, označena černou barvou.

Na hodnocené trase se nevyskytují žádné překážky ani bariéry, které by bránily ve sjízdnosti trasy na ortopedickém vozíku. Díky 4 m široké cestě, nepředstavuje nebezpečí ani dešťová svodnice, vedoucí podél celé hodnocené trasy.

Celková délka trasy měří 7,5 km. Cesta z Pradědu zpět na parkoviště Ovčárna, je vedena pouze z kopce, což turistům, pohybujícím se na ortopedickém vozíku, významně usnadní zdolání celé trasy.

Pro jakou cílovou skupinu, jsou vybrané turistické trasy vhodnější z pohledu jejich dostupnosti (osoby pohybující se na mechanickém vozíku/osoby pohybující se na mechanickém vozíku s doprovodem/osoby pohybující se na elektrickém vozíku/handbikery)?

Po vyhodnocení sklonu trasy, který se vyznačuje velmi náročným stoupáním a klesáním, je sjízdnost trasy doporučena osobám pohybujícím se na mechanickém vozíku s doprovodem. Pro usnadnění práce asistenta se doporučuje zajistit pomoc více osobami. Asistenti se mohou při pohybu s vozíkem vystřídat, čímž předchází vyčerpání vlastních sil.

Sjízdnost trasy je také doporučena osobám pohybujícím se na elektrickém vozíku nebo handbiku. U handbikerů je nutný předpoklad velmi dobré fyzické kondice nebo doprovodu další osoby. A to z důvodu možného vyčerpání sil handbikera.

Výzkumná otázka č. 3 Jaké bezbariérové služby (občerstvení, toalety, parkoviště, veřejná doprava) jsou poskytovány v blízkosti nebo v průběhu vybraných turistických tras?

Bezbariérové občerstvení je poskytováno pouze na venkovních posezeních Chaty Sabinka, Hotelu VZ Ovčárna a Chaty Barborka. Zastřešené občerstvení, s bezbariérovým přístupem pro osoby pohybující se na vozíku, se na hodnocené trase nevyskytuje.

Bezbariérové toalety nabízí Hotel VZ Ovčárna, dále Chata Barborka a Sporthotel Kurzovní. Přístup k těmto bezbariérovým toaletám je bariérový díky schodišti, která se vyskytují u všech přístupových cest k popsaným toaletám. Osoby využívající k pohybu vozík, nemají možnost tyto toalety použít.

Parkoviště Ovčárna nabízí dostatek parkovacích míst. Avšak bez možnosti vyhrazených míst na parkování.

Veřejná autobusová doprava je poskytována kyvadlově ze sedla Hvězda, na parkoviště Ovčárna. Autobusy nejsou nízkopodlažní, pro osoby pohybující se na vozíku, jsou tedy bariérové.

6.4.3 Trasa č. 3 Medvědí hora - Horní nádrž PVE Dlouhé Stráně

Do jaké míry jsou předem vybrané turistické trasy v Jeseníkách (zaměřeno na povrch, sklon, překážky a délku trasy) sjízdné pro osoby využívající k pohybu ortopedický vozík?

Povrch hodnocené trasy je po celé délce asfaltový, zpevněný. Za nepříznivého počasí není podmáčený ani bahnitý. Z tohoto důvodu je pro osoby pohybující se na ortopedickém vozíku, sjízdný za každého počasí.

Hodnocená trasa se v průběhu celé své délky vyznačuje značným stoupáním. V úseku mezi rozcestím Horní nádrž PVE DS a PVE Dlouhé Stráně, dosahuje trasa maximální sklon 28,1 %. Pro turistu pohybujícího se na ortopedickém vozíku, představuje takový sklon trasy nedostupnost/nesjízdnost trasy.

Na hodnocené trase se nevyskytují překážky nebo jiné bariéry, které by znemožnily sjízdnost cesty osobě pohybující se na ortopedickém vozíku.

Vzdálenost od rozcestí Medvědí hory k horní nádrži PVE DS, měří 11 km. Pro zdolání trasy osobou s tělesným postižením, je potřeba nejen dobré fyzické kondice, ale také zajištěné vybavení v podobě tekutin, stravy a oblečení proti případné změně počasí.

Pro jakou cílovou skupinu, jsou vybrané turistické trasy vhodnější z pohledu jejich dostupnosti (osoby pohybující se na mechanickém vozíku/osoby pohybující se na mechanickém vozíku s doprovodem/osoby pohybující se na elektrickém vozíku/handbikery)?

Hodnocená trasa, byla z důvodu délky a sklonu trasy, doporučena jako sjízdná osobám pohybujícím se na ortopedickém vozíku s doprovodem, osobám pohybujícím se na elektrickém vozíku, avšak také s doprovodem a handbikerům.

Turista s tělesným postižením musí nutně využít dopomoc další osoby také při přepravě lanovku k začátku hodnocené trasy.

Výzkumná otázka č. 3 Jaké bezbariérové služby (občerstvení, toalety, parkoviště, veřejná doprava) jsou poskytovány v blízkosti nebo v průběhu vybraných turistických tras?

Bezbariérové občerstvení, dostupné turistům pohybujícím se na vozíku, je umožněno pouze v Restauraci Lyžárna. Venkovní bezbariérové občerstvení nabízí dále Bar U Medvěda.

Ski areál Kouty poskytuje 1 bezbariérové WC. V případě, že osoba pohybující se na vozíku potřebuje tuto bezbariérovou toaletu využít, musí nechat otevřené dveře od toalety, aby měla dostatečný prostor pro vozík a samotné přesednutí z vozíku na toaletu.

Ski areál Kouty poskytuje 12 vyhrazených parkovacích míst pro držitel průkazu ZTP nebo ZTP/P. Osoba s tělesným postižením se může do Ski areálu Kouty pohodlně dopravit a bezpečně přepravit z parkoviště k přístupové trase.

U vstupu do Ski areálu Kouty se nachází autobusová zastávka. Nízkopodlažní autobusy na této trase nejezdí. Tento způsob veřejné dopravy je pro osoby pohybující se na vozíku nedostupný. Nízkopodlažní vlakové spoje zastavují ve stanici Kouty nad Desnou pouze na základě předchozího oznámení o přepravě osob s omezením pohybu.

7 ZÁVĚR

Cílem výzkumu v praktické části práce bylo zmapovat a vyhodnotit, zda předvýzkumem vybrané turistické trasy v Jeseníkách, jsou dostupné a sjízdné pro osoby s tělesným postižením. Vybranými a Dotazníkem hodnocenými trasami byly: Naučná stezka Rejvív, naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu a trasa Medvědí hora – horní nádrž PVE Dlouhé Stráně.

Naučná stezka Rejvív, byla na základě vyhodnocení všech zadaných parametrů Dotazníku, doporučena jako sjízdná, tedy dostupná pro osobu pohybující se na ortopedickém vozíku. Pro pohyb osoby na vozíku na této turistické trase je však potřeba částečné dopomoci další osoby, která může poskytnout podporu při překonávání sklonu trasy na některých úsecích a překonávání bariér v podobě dešťových svodnic, výmolů nebo kořenů stromů.

Podpora asistenta je také důležité při zajištění základních lidských potřeb, jako je fyzická podpora při vylučování, dále obstarání tekutin a potravin.

Dostupnost trasy, je z důvodu poskytování bariérové veřejné dopravy, doporučena vlastními dopravními prostředky.

Výzkumná turistická trasa, Naučná stezka Se skřítkem kolem Pradědu, byla vyhodnocena pro osoby s tělesným postižením jako sjízdná, avšak také s doprovodem další/dalších osob.

Na hodnocené trase se nevyskytuje žádná možnost využití bezbariérové toalety. Pro zajištění občerstvení, má turista s tělesným postižením, možnost využít pouze venkovní posezení přilehlých hotelů a horských chat. Do vnitřních prostor jednotlivých restauračních zařízení nemá osoba s ortopedickým vozíkem přístup z důvodu překážek a bariér (prahy, úzké vstupní dveře, schodiště). Asistence další osoby, pro zajišťování dalších služeb (občerstvení, fyzická podpora při vylučování), je na této trase nezbytná.

Díky sklonu hodnocené trasy je sjízdnost, pro osobu samostatně se pohybující na ortopedickém vozíku, velmi náročná. Sjízdnost trasy se doporučuje za doprovodu více asistentů, kteří se v průběhu poskytování pomoci, při manipulaci s vozíkem, mohou vystřídat.

Turistická trasa z Medvědí hory na horní nádrž PVE Dlouhé Stráně, byla dle výzkumu vyhodnocena jako sjízdná pro osoby pohybující se na ortopedickém vozíku, avšak vždy s doprovodem další osoby. Trasa je dále dostupná/sjízdná pro osoby pohybující se na elektrickém vozíku a handbikery, a to u obou variant vždy s doprovodem.

Hodnocená trasa je díky délce a sklonu trasy doporučena turistům s omezením pohybu s větší fyzickou kondicí a zkušenostmi. Přítomnost asistenta je nezbytná nejen při překonávání sklonu na jednotlivých úsecích trasy, ale také při přepravě lanovkou k začátku trasy. Dopomoc druhé osoby je dále nezbytná při dopomoci s vylučováním a zajištěním občerstvení na začátku hodnocené trasy.

Hodnocené turistické trasy v Jeseníkách, na základě výzkumu jejich dostupnosti pro osoby s tělesným postižením, nesplňují zcela kritéria bezbariérovosti. Tzn., že nejsou zcela dostupné a bezpečné tak, aby osoba s tělesným postižením mohla turistické trasy absolvovat bez, nebo jen s minimální dopomocí další osoby.

Významnou roli v nedostupnosti vybraných turistických tras hrají bariéry poskytovaných služeb na začátku nebo v průběhu celé délky hodnocených tras. Horské hotely a penziony nemají zázemí a služby přizpůsobeny tak, aby byly zcela bezbariérové pro osoby pohybující se na ortopedickém vozíku. Turista s tělesným postižením tak nemá přístup ani k základním lidským potřebám, jako je bezbariérová toaleta nebo možnost zakoupení tekutin a občerstvení.

I přes svůj drsný ráz krajiny, mají Jeseníky spoustu možností, kam se mohou osoby s tělesným postižením vypravit. Jejich dostupnost však závisí na službách, které jsou lidem s omezením pohybu nabízeny.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BÁTOROVÁ, Michaela, Lucie BRŮŽKOVÁ a Jana ŠOPÍKOVÁ. Pohybové aktivity při zdravotním omezení. 1. vyd. Brno: Centrum sportovních aktivit Vysokého učení technického v Brně, 2013. ISBN 978-80-214-4733-2.
- [2] Actea, CHKO Jeseníky a Ministerstvo životního prostředí. Naučná stezka Se skřítkem okolím Pradědu. Jeseníky, 2004.
- [3] AMBLER, Zdeněk a Josef BEDNAŘÍK. Myopatie - základní charakteristika, klasifikace a perspektivy. Neurologie pro praxi [online]. 2004, roč. 2004, č. 3, s. 2 [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.neurologiepropraxi.cz/pdfs/neu/2004/03/02.pdf>.
- [4] BÁBNIČ, Ján. Jeseníky: 50 nejkrásnějších túr po hřebenech i údolím Jeseníků. 1. Praha: Kletr a Freytag & Berndt, 1994. ISBN 80-85822-11-3.
- [5] ČESKÁ ASOCIACE TĚLESNĚ HANDICAPOVANÝCH SPORTOVců. Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců [online]. Praha, ©2007-2013 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.caths.cz/>
- [6] Český svaz tělesně postižených sportovců [online]. Praha: Český svaz tělesně postižených sportovců, © 1990 - 2013 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.cstps.cz/>
- [7] Dentimedshop [online]. 2012 [cit. 2016-04-21]. Dostupné z: https://www.dentimedshop.cz/images/produkty/1/3209/invalidni-vozik-mechanicky-ruzne-sirky-sedaku_0.jpg
- [8] Disabledgear.com. Disabledgear.com [online]. England [cit. 2014-06-13]. Dostupné z: <http://disabledgear.com/pages/handbikes>
- [9] Disway: Cestování bez bariér [online]. [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.disway.org/cs>
- [10] DUNGL, Pavel, a kolektiv: Ortopedie. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0550-8.
- [11] Google Earth [software]. Verze Google Earth 7.1.5.1557 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.google.cz/intl/cs/earth/>
- [12] Google Maps [online]. 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/>
- [13] Handcycling Routes. Tirol: Holidays in the Heart of the Alps [online]. Tirol Werbung, 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.tyrol.com/things-to-do/barrier-free/handbike-routes>
- [14] HARČARÍKOVÁ, Terézia. Pedagogika telesne postihnutých, chorých a zdravotne oslabených v kontextoch edukácie. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7464-631-7.
- [15] Hiking: Outdoor Adventure Awaits Assistance across stream. Take a Hike!. Disabled Sports USA [online]. ©DisabledSportsUSA [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.disabledsportsusa.org/hiking/>

- [16] Historie Penzionu Rejvív. Penzion Rejvív [online]. 2009 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.rejviz.com/cz/historie.php>
- [17] HROUDA, Tomáš, RYBOVÁ, Lucie. Sport v životní dráze člověka s tělesným postižením. Inflow: Aplikované pohybové aktivity v teorii a praxi. [online]. 2010, roč. 1, č. 2 [cit. 2013-11-07]. Dostupné z: http://www.apa.upol.cz/web/images/stories/casopis/02/Sport_draha2.pdf
- [18] Jedeme taky [online]. [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.jedemetaky.cz/index.php>
- [19] JEDLIČKŮV ÚSTAV. Sportovní klub Jedlička [online]. Liberec: Jedličkův ústav, © 2009 - 2012 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.ju-lbc.cz/cs/sk-jedlicka/>
- [20] JEŠINA, Ondřej, HAMŘÍK, Zdeněk a kol. Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času. Vyd. 1, s. 7. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 ISBN 978-80-244-2946-5.
- [21] JONÁŠKOVÁ, Vlasta, MÜLLER, Oldřich, RENOTIÉROVÁ, Marie, VALENTA, Milan: Speciální pedagogika 2. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 978-80-239-8711-9.
- [22] KÁBELE, František., KOLLÁROVÁ, Ema., KOČÍ, Jiří., KRACÍK, Jiří: Somatopedie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993 ISBN 80-7066-533-5
- [23] KALMAN, Michal, Zdeněk HAMŘÍK a Jan PAVELKA. Podpora pohybové aktivity: pro odbornou veřejnost. Olomouc: ORE-institut, 2009. ISBN 978-80-254-5965-2.
- [24] KANTOR, Jiří a kolektiv: Medicínské aspekty omezení hybnosti. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3709-5.
- [25] KLEIN, Ferdinand, MEINERTZ, Friedrich, KAUSEN, Rudolf: Liečebná pedagogika. Bratislava: Sapientia, 2001 ISBN: 80-967-1806-1.
- [26] Klub aktivních vozíčkářů [online]. Turnov: Klub aktivních vozíčkářů [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: http://www.kav.cz/o_nas.htm
- [27] Klub českých turistů: Vaše dobrá značka [online]. Praha, 2011, 2015 [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/>
- [28] KOBZA, Miroslav. Cestou necestou za tajemstvím Hrubého Jeseníku. První vydání. Praha: Regia s.r.o., 2015. Tajemné stezky. ISBN 978-80-87866-20-7.
- [29] KOLEČKA NA CESTÁCH. Kolečka na cestách [online]. © 2014 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://koleckanacestach.cz/>
- [30] KONTAKT bB [online]. Praha: KONTAKT bB [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.kontaktbb.cz/>
- [31] KUDLÁČEK, Martin a Ondřej JEŠINA. Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3964-8.
- [32] KUDLÁČEK, Martin. Aplikované pohybové aktivity osob s tělesným postižením. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3938-9.

- [33] LAADES MIKEC COMPANY. APA VČAS [online]. Olomouc: APA VČAS, ©2011 [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://www.apavcas.cz/>
- [34] MEDICCO S. R. O. Medico: a division of sunrise medical [online]. © 2014 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://medicco.cz/index.php?page=80&podpage=26&p=1&detail=161>
- [35] Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF [online]. První. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011 [cit. 2016-02-24]. ISBN 92-4-154542-9. Dostupné z: file:///D:/DOWNLOAD/CHROME/mkf_cz.pdf
- [36] Naučná stezka Rejváz - Mechové Jezírko. Jeseníky Info: turistický informační portál [online]. Jeseník, ©2002-2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.jeseniky.net/naucna-stezka-rejvaz-mechove-jezirko>
- [37] NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. 1. vyd., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.
- [38] NOVOSAD, Libor: Tělesné postižení jako fenomén i životní realita. Diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení. Vyd. 1., Praha: Portál, 2011 ISBN: 978-80-7367-873-9.
- [39] OPLETAL, Radek. Fyzická aktivita - problém moderní doby [online]. Brno, 2009 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/80135/fsps_m/DP_-_finalni_27.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd ve sportu. Vedoucí práce Doc. PhDr. Aleš Sekot, CSc.
- [40] Orientační tabule NS Rejváz
- [41] PFEIFFER, Jan: Neurologie v rehabilitaci. Pro studium a praxi. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, a. s., 2007. ISBN 978-80-247-1135-5.
- [42] Přečerpávací vodní elektrárna Dlouhé Stráně [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.dlouhe-strane.cz/>
- [43] Přečerpávací vodní elektrárna Dlouhé Stráně. Skupina ČEZ [online]. Praha: ČEZ, 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/voda/dlouhe-strane.html>
- [44] Rejváz: Pomník Obětem 1. světové války. Spolek pro vojenská pietní místa [online]. 2014 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.vets.cz/vpm/17228-pomnik-obetem-1-svetove-valky/>
- [45] RENOTIÉROVÁ, Marie, BENDOVIČ, Petra: Somatopedie pro výchovné pracovníky I. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2005 ISBN 80-244-1097-4.
- [46] RENOTIÉROVÁ, Marie, LUDÍKOVÁ, Libuše a kolektiv: Speciální pedagogika. Vyd. 4., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006 ISBN: 80-244-1475-9.
- [47] RENOTIÉROVÁ, Marie: Somatopedie – andragogika. Text k distančnímu studiu. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1203-9.
- [48] RENOTIÉROVÁ, Marie: Somatopedické minimum. 1.vyd., str. 30-31. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0532-6.

- [49] SEBERA, PH.D., Mgr. Martin Sebera, Ph.D. Vybrané kapitoly z metodologie [online]. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2012 [cit. 2016-04-20]. ISBN 978-80-210-5963-4. Dostupné z: <https://publi.cz/books/54/04.html>
- [50] SEIDL, Zdeněk, OBENBERGER, Jiří: Neurologie pro studium i praxi. 1. vyd., Praha: Grada Publishing, a. s., 2004, ISBN 80-247-0623-7.
- [51] SPORTOVNÍ KLUB VOZÍČKÁŘŮ PRAHA. Sportovní klub vozíčkářů Praha [online]. © SKV 2013 [cit. 2014-06-13]. Dostupné z: <http://www.skvp Praha.org/novinky/cely-text/zprava/mame-noveho-sharka/>
- [52] Správa CHKO Jeseníky. Naučná stezka Rejvív. 2015.
- [53] STACHO, Miroslav. KLUB ČESKÝCH TURISTŮ. Sekce zdravotně postižených turistů Klubu českých turistů [online]. Sekce zdravotně postižených turistů Klubu českých turistů, © 2013 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.turisti-zdp.estranky.cz/>
- [54] TOMEŠ, Ing. Stanislav. MISYS – souřadnicové systémy, GPS [online]. 2012. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.gepro.cz/wp-content/uploads/2012/02/gnss.pdf>
- [55] Unizdrav: Zdravotní pomůcky [online]. 2010 [cit. 2016-04-21]. Dostupné z: <http://unizdrav.cz/thumbs/800-800-watermark-75/87/aa/87aab3bbd29bfb1e2a6faa64571333e9.png>
- [56] Uzavírka silnice I/44 Kouty nad Desnou - Červenohorské sedlo pro její rekonstrukci etapa 2016. Obec Loučná nad Desnou [online]. Loučná nad Desnou: Užitečnýweb.cz, 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.loučna-nad-desnou.cz/1187-uzavirka-silnice-i-44-kouty-nad-desnou-cervenohorske-sedlo-pro-jeji-rekonstrukci>
- [57] VÁGNEROVÁ, M. Úvod do psychologie. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 1999 ISBN: 80-246-0015-3.
- [58] VÁLKOVÁ, Hana. Skutečnost nebo fikce?: Socializace mentálně postižených prostřednictvím pohybových aktivit. Vyd. 1, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000 ISBN 80-244-0117-7
- [59] Velké a malé mechové jezírko. Rejvív - perla Jeseníků [online]. Zlaté Hory: Spolek pro rozvoj Rejvízu, 2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://rejviz.info/mistni-atrakce/npr-rejviz/>
- [60] VÍTKOVÁ, Marie: Paradigma somatopedie. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1953-0.
- [61] Vozejkov: Komunitní portál nejen pro vozíčkáře po poranění páteře a míchy [online]. 2015 [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.vozejkov.cz/>
- [62] VYMĚTAL, Jan: Obecná psychoterapie. 2., rozšířené a přepracované vydání. 2. vyd., s. 29. Praha: Grada, 2004. ISBN 978-80-247-0723-5.
- [63] Wheelchairtraveling.com: Created by and for you, since 2006. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.wheelchairtraveling.com/>
- [64] www.jedemetaky.cz [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://www.jedemetaky.cz/soubory/Cile_v1_2012.pdf

- [65] www.krkonose.eu [online]. [cit. 2015-11-02]. Dostupné z: <http://www.krkonose.eu/cs/infrastruktura/htrasy>
- [66] www.mapy.cz © Seznam.cz, a.s.
- [67] Z historie turistiky ZdP. DVOULETÝ, František. SEKCE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH KČT. Sekce zdravotně postižených Klubu českých turistů [online]. © 2013 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.turisti-zdp.estranky.cz/clanky/dokumenty/metodika/z-historie-turistiky-zdp.html>
- [68] Zaměření turistiky ZdP. SEKCE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH KČT. Sekce zdravotně postižených Klubu českých turistů [online]. © 2013 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: <http://www.turisti-zdp.estranky.cz/clanky/dokumenty/metodika/zamereni-turistiky-zdp.html>
- [69] Infocentrum a pokladny. Ski areál Kouty [online]. AMI Praha, 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.kouty.cz/leto/o-arealu-kouty/infocentrum>

9 PŘÍLOHY

9.1 Dotazník

		Metodické poznámky
Název trasy	Rejvív - Rejvív (Naučná stezka Rejvív)	Má-li trasa název, tak jej uveďte. V opačném případě uveďte odkud (začátek) a kam (konec) vede.
Směr trasy	Velké Mechové jezírko	Uveďte hodnocený směr cesty, body, kterými trasa prochází (průchozí/průjezdni místa).
Geografické umístění	GPS začátku trasy: GPS konce trasy:	Uveďte GPS začátku a konce trasy (není-li totožný), ve tvaru Loc: 49°40'35.59"N,18°40'19.13"E. Tyto údaje uvádí např. zdroj www.mapy.cz - klikněte na záložku "Měření, GPS" a poté na místo v mapě.
Typ turistické trasy	☐ pěší trasa ☐ cyklotrasa/cyklostezka ☐ naučná stezka ☐ jiný (doplňte):	Zvolte jednu možnost. V případě, že žádná z nabízených možností nevyhovuje, zaškrtněte "jiný" a typ trasy popište.
charakter trasy	☐ okružní (z bodu A do bodu A) ☐ místní (z bodu A do bodu B a zpět po téže trase) ☐ dálková (z bodu A do bodu B)	Zvolte charakter trasy (jednu možnost).
délka		Uveďte délku trasy (hodnocené trasy) v km.
převýšení		Uveďte převýšení trasy (rozdíl mezi nejnižším a nejvyšším místem na trase) v metrech. Informaci získáte např. ze serveru mapy.cz - na záložce "Naplánovat trasu" - "Zobrazit výškový profil". Nebo na www.cykloserver.cz/cykloatlas .
náročnost	☐ malá (rovina, mírné stoupání/klesání, vozičkářem sjízdné bez asistence) ☐ střední (sjízdnost terénu s minimální pomocí asistence, náročnější úseky stoupání/klesání) ☐ velká (bez asistence nesjízdný terén, prudší stoupání/klesání)	Posuďte náročnost trasy pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace.

obtížnost pro osoby na vozíku	☐ modrá: určena pro zdatné vozíčkáře, vozíčkáře s doprovodem, handbiky a elektrické vozíčky; vede po cestách s asfaltovým, betonovým nebo i přírodním zpevněným povrchem, který se však ani při deštivém počasí nepodmočí a nerozbahní; většinou bez stoupání nebo max. stoupání 8%; příčný sklon max. 2%; šířka cesty min. 1,8 m, krátké přímé průjezdy min. 1,0 m; stupně max. 2 cm ☐ červená: určena pro zdatné vozíčkáře, vozíčkáře s doprovodem, handbiky a elektrické vozíčky; vede po cestách s asfaltovým, betonovým nebo i přírodním zpevněným povrchem, který se však ani při deštivém počasí nepodmočí a nerozbahní, stoupání do 6%, občas max. 12%, příčný sklon max. 4%, šířka cesty min. 1,2 m, krátké přímé průjezdy min. 0,9 m, stupně max. 5 cm ☐ černá: určena pro vozíčkáře s doprovodem a terénní elektrické vozíčky; trasa může vést i po cestách s přírodním povrchem, který se může při deštivém počasí místy mírně podmočit nebo rozbahnit; stoupání do 12%, občas max. 20%; příčný sklon max. 8%; šířka cesty v rovných úsecích min. 1 m, v zatáčkách 1,2 m, krátké přímé průjezdy min. 0,8 m; stupně max. 7 cm	Posuďte obtížnost trasy pro vozíčkáře, dle kritérií Klubu českých turistů.
charakteristika		Uveďte stručnou charakteristiku trasy - např. čím je pro návštěvníky zajímavá, co na ni lze shlédnout, pro koho je vhodná, k jakému účelu se nejčastěji využívá apod. U naučných stezek uveďte také jejich tematické zaměření a počet zastavení.
dopravní dostupnost	☐ autem: ☐ veřejnou dopravou/MHD: zastávka bus: km: NS zastávka vlak: km: NS ☐ pěšky (vzdálenost od centra obce v km):	Je-li trasa dostupná autem, popište cestu k jejímu začátku od významných bodů/center. U veřejné dopravy doplňte název nejbližší zastávky a vzdálenost v km vč. informace, zda na ní zastavují (jsou nasazovány) nízkopodlažní spoje (NS). Pěší dostupnost - vzdálenosti od centra obce se rozumí vzdálenost počátku trasy od centra/středu obce, v níž se nachází.
stravovací zařízení		Uveďte názvy stravovacích zařízení podél trasy nebo v jejím bezprostředním okolí.
dostupné služby a příslušenství (wc, bezbariérové wc, doprava, bezbariérová doprava, jiné)	☐ parkoviště ☐ WC ☐ bezbariérové WC ☐ kyvadlová doprava ☐ jiné	Vyberte, případně doplňte, služby a příslušenství dostupné návštěvníkům na trase/podél trasy. Kyvadlovou dopravou se rozumí doprava k začátku trasy např. z centra obce, od zastávky veřejné dopravy apod.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Barbora Klimešová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Mapování turistických tras v Jeseníkách pro osoby s tělesným postižením
Název v angličtině:	Mapping of hiking trails in the Jeseníky for people with disability
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá mapováním vybraných turistických tras v Jeseníkách pro osoby s tělesným postižením. Teoretická část obsahuje kapitulu o tělesném postižení, pohybových aktivitách u osob s tělesným postižením, popis jednotlivých turistických tras. Praktická část diplomové práce hodnotí trasy na základě parametrů dotazníku.
Klíčová slova:	Tělesné postižení, turistické trasy, mapování, Jeseníky, pohybové aktivity, bariéry, naučná stezka, ortopedický vozík, handbike.
Anotace v angličtině:	Thesis deals with mapping of selected tourist routes in Jeseníkách for people with disabilities. The theoretical part contains a chapter about physical disability, physical activities for people with disabilities and description of each tourist track. The practical part of thesis evaluate tourist tracks based on the parameters of the questionnaire.
Klíčová slova v angličtině:	Physical disability, hiking trails, mapping, Jeseníky Mountains, physical activity, barriers, nature trail, a wheelchair, handbike.
Přílohy vázané v práci:	1 dotazník
Rozsah práce:	83 stran
Jazyk práce:	CZ